

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Bakalářská práce

Fiskální nerovnováha v ČR a EU

Alena Moulisová

© 2015 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra ekonomiky

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Alena Moulisová

Provoz a ekonomika

Název práce

Fiskální nerovnováha v ČR a EU

Název anglicky

Fiscal Imbalance In the Czech Republic and In EU

Cíle práce

Cílem práce je zhodnocení fiskální nerovnováhy v České republice a Evropské unii v letech 1993-2013 a vymezení hlavních determinantů vzniku deficitu veřejných rozpočtů v zemích EU.

Metodika

Za účelem naplnění cíle práce bude využita analýza dokumentů, analýza časových řad a vertikální a horizontální analýza.

Doporučený rozsah práce

40-60 stran

Doporučené zdroje informací

- BRČÁK, Josef; SEKERKA, Bohuslav. Makroekonomie. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 292 s. ISBN 978-80-7380-245-5.
- DVORÁK, Pavel. Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. 331 s. ISBN 978-80-7400-075-1.
- SAMUELSON, Paul; NORDHAUS, William. Ekonomie. 2. vydání. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. 1011 s. ISBN 80-205-0494-X.
- SOJKA, Milan; KONEČNÝ, Bronislav. Malá encyklopedie moderní ekonomie. 4. vydání. Praha: Nakladatelství Libri, 2001. 271 s. ISBN 80-7277-032-2.

Předběžný termín obhajoby

2015/06 (červen)

Vedoucí práce

Ing. Zdeňka Kroupová, Ph.D.

Elektronicky schváleno dne 6. 10. 2014

prof. Ing. Miroslav Svatoš, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 6. 10. 2014

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 11. 03. 2015

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Fiskální nerovnováha v ČR a EU" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 16. 3. 2015

Alena MOULISOVÁ

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Zdeňce Žákové Kroupové, Ph. D. za cenné rady během psaní mé práce, za čas a trpělivost, které mi věnovala.

Fiskální nerovnováha v ČR a EU

Fiscal imbalance in the Czech Republic and in EU

Souhrn

V této bakalářské práci je zhodnocen vývoj fiskální nerovnováhy v České republice a Evropské unii v letech 1993 – 2013 a jsou zde vymezeny hlavní determinanty vzniku deficitu veřejných rozpočtů v zemích EU. V první části jsou vysvětleny základní pojmy, které se týkají práce. Tyto pojmy se týkají především deficitu státního rozpočtu a veřejného dluhu. Ve druhé části je analyzována konkrétní situace v ČR a EU, tato situace je popisována pomocí statistických metod, konkrétně analýzy časových řad a horizontální analýzy. Práce hodnotí vývoj fiskální nerovnováhy na základě vývoje státního zadlužení a vývoje deficitů státních rozpočtů. Nejdůležitější popsání mezníky vývoje fiskální nerovnováhy v zemích EU jsou rozpad SSSR, vstup zemí do EU a světová ekonomická krize.

Summary

In the bachelor thesis is evaluated the development of the fiscal imbalance in the Czech Republic and the European Union in 1993 – 2013 and are also defined formation the main determinants of public budgets in the EU countries. The first part explains the basic terms related to work. These terms relate primarily to the budget deficit and public debt. In the second part analyzes the specific situation in the Czech Republic and the EU, this situation is described by statistical methods, namely, time series analysis and horizontal analysis. The work assesses the development of the fiscal imbalance based on development of state debt and development of state budget deficits. The most important

milestones of the described fiscal imbalances in the EU countries are the disintegration of the USSR, the entry of countries into the EU and the global economic crisis.

Klíčová slova: fiskální politika, fiskální nerovnováha, deficit, přebytek, veřejný dluh, příjmy, výdaje

Keywords: fiscal policy, fiscal imbalance, deficit, surplus, debt, revenue, expenditure

Obsah

1	Úvod.....	10
2	Cíl práce a metodika	11
3	Teoretická východiska	12
3.1	Rozpočtová soustava.....	12
3.1.1	Rozpočtové příjmy a výdaje	12
3.1.2	Funkce rozpočtu.....	14
3.2	Nástroje fiskální politiky	16
3.2.1	Záměrná (diskreční) opatření a vestavěné stabilizátory	16
3.3	Deficit státního rozpočtu.....	16
3.3.1	Metodika vykazování rozpočtového deficitu v EU	17
3.3.2	Příčiny vzniku deficitu.....	18
3.3.3	Možnosti krytí deficitu.....	18
3.3.4	Důsledky deficitu.....	19
3.4	Veřejný (státní) dluh	20
3.4.1	Možnosti řešení veřejného dluhu	20
3.4.2	Důsledky veřejného dluhu	21
3.5	Maastrichtská kritéria	21
4	Analytická část.....	23
4.1	Zhodnocení fiskální nerovnováhy v ČR	23
4.1.1	Zhodnocení deficitu státního rozpočtu	23
4.1.2	Zhodnocení příjmů a výdajů	25
4.1.3	Zhodnocení státního dluhu.....	26
4.2	Zhodnocení fiskální nerovnováhy v EU	29
4.2.1	Zhodnocení fiskální nerovnováhy v letech 1995 - 2000.....	29
4.2.2	Zhodnocení fiskální nerovnováhy v letech 2001 – 2006.....	33
4.2.3	Zhodnocení fiskální nerovnováhy v letech 2007 – 2013	36
5	Zhodnocení výsledků.....	41
6	Závěr	43
7	Seznam použitých zdrojů.....	44
8	Přílohy.....	50

Seznam grafů, vzorců a tabulek

Graf č. 1 - Vztah daní a důchodu	13
Graf č. 2 - Deficit státního rozpočtu v letech 1993 - 2013	23
Graf č. 3 - Procentuální změna deficitů SR oproti minulému roku v letech 1993 - 2013 ...	24
Graf č. 4 - Procentuální změna příjmů SR oproti minulému roku v letech 1993 - 2013.....	25
Graf č. 5 - Procentuální změna výdajů SR oproti minulému roku v letech 1993 - 2013.....	26
Graf č. 6 - Vývoj státního dluhu v letech 1993 - 2013	27
Graf č. 7 - Procentuální změna státního dluhu oproti minulému roku v letech 1993 - 2013	28
Graf č. 8 - Podíl státního dluhu na HDP v %.....	29
Vzorec 1 - Relativní ukazatel horizontální analýzy	11
Tabulka 1 - Podíl deficitu/přebytku SR na HDP v % v letech 1995 - 2000	30
Tabulka 2 – Podíl státního dluhu zemí EU na HDP v % v letech 1995 – 2000	32
Tabulka 3 - Podíl deficitu/přebytku SR na HDP v % v letech 2001 - 2006	34
Tabulka 4 - Podíl státního dluhu zemí EU na HDP v % v letech 2001 - 2006.....	35
Tabulka 5 - Podíl deficitu/přebytku SR na HDP v % v letech 2007 - 2013	37
Tabulka 6 - Podíl státního dluhu zemí EU na HDP v % v letech 2007 - 2013.....	39

1 Úvod

Fiskální nerovnováha je velice zajímavé a aktuální téma dnešní doby. Názory a přístupy k této problematice jsou rozličné a každá vláda v každé zemi řeší nastalé situace jiným způsobem. V současné době, kdy se svět téměř vzpamatoval z globální ekonomické krize, je zajímavé sledovat, jak období krize probíhalo v jednotlivých zemích, jak se s touto situací země vyrovnávaly a jaké měla a má krize důsledky. V souvislosti s Evropskou unií je přínosné pozorovat, jak se odrážel na sledovaných ukazatelích vstup jednotlivých zemí do tohoto uskupení, jestli byly změny ukazatelů pozitivní či negativní.

Práce je rozdělena na dvě části, a to na teoretická východiska a analytickou část. První část se zabývá fiskální nerovnováhou z hlediska teorie, podrobně řeší rozpočtovou soustavu, nástroje fiskální politiky, deficit státního rozpočtu, veřejný dluh, také jsou zde stručně zmíněna maastrichtská kritéria. Druhá část práce se zabývá konkrétní situací fiskální nerovnováhy v České republice a Evropské unii. Hodnotí stav rozpočtů z hlediska deficitu a dluhu státního rozpočtu. V páté kapitole jsou pak zhodnoceny výsledky celé práce.

2 Cíl práce a metodika

Cílem této bakalářské práce je zhodnocení fiskální nerovnováhy v České republice a Evropské unii v letech 1993 – 2013 a vymezení hlavních determinant vzniku deficitu veřejných rozpočtů v zemích EU.

Za účelem naplnění cíle práce bude využita analýza dokumentů, analýza časových řad a horizontální analýza. Co se týká analýzy časových řad, bude využito vyrovnání časové řady pomocí trendové funkce a koeficientu determinace pro zjištění závislosti mezi sledovanými znaky. Pomocí horizontální analýzy budou zjištěny absolutní a relativní ukazatele. Pomocí absolutního ukazatele zjistíme, o kolik se změnila příslušná položka v čase a relativní ukazatel nám dá informaci, o kolik procent se změnila daná položka v čase. Absolutní ukazatel lze vypočítat pomocí daného vzorce: hodnota t – hodnota $t-1$ a relativní ukazatel se vyjádří procentem k výchozímu roku, jak je patrné z obrázku 1 (Businessinfo.cz).

Vzorec 1 - Relativní ukazatel horizontální analýzy

$$\text{procentní změna} = \frac{\text{absolutní změna}}{\text{hodnota } t-1} \times 100 (\%)$$

Vývoj veřejného dluhu bude popisován dvěma způsoby, a to absolutním vyjádřením a vyjádřením podílu dluhu na HDP, tyto dva způsoby je nutné rozlišovat. U absolutního vyjádření lze říci, že zadlužení v jakékoli zemi roste. V čase však roste i ekonomika vyjádřená hodnotou HDP, často se proto vývoj zadlužení vyjadřuje podílem veřejného dluhu k HDP, jinak také relativní váhou veřejného dluhu. Zde existuje ještě jedna možná interpretace. „To, že se relativní váha veřejného dluhu nemění, neznamená, že jeho objem neroste. Jeho skrytý růst je v tomto případě tím vyšší, čím vyšší je tempo růstu HDP.“ (Dvořák, 2008, s. 91)

3 Teoretická východiska

3.1 Rozpočtová soustava

Rozpočtová soustava (rozpočet) je soustava veřejných rozpočtů, které představují tvorbu a použití centralizovaných peněžních fondů vládou za určité období. Vládní orgány se starají o tvorbu, rozdělování a užívání rozpočtu. Rozpočet vládě slouží ke sledování, jak ekonomických, tak i mimoekonomických cílů. „Tím se rozpočet stává nástrojem regulace ekonomického a sociálního vývoje a jeho prostřednictvím se uskutečňují přerozdělovací procesy.“ (Sojka a Konečný, 2001, s. 94)

Většinou stát hospodaří s ročním rozpočtem. Disponuje s nějakým majetkem, jeho hospodaření v daném období může být vyrovnané, což znamená, že suma příjmů za dané období je stejná jako suma výdajů za toto období. Dále může být hospodaření přebytkové, tedy příjmy jsou vyšší než výdaje a nakonec deficitní, kde jsou příjmy nižší než výdaje (Wawrosz a kol., 2012; Sojka a Konečný, 2001; Brčák a Sekerka, 2010).

3.1.1 Rozpočtové příjmy a výdaje

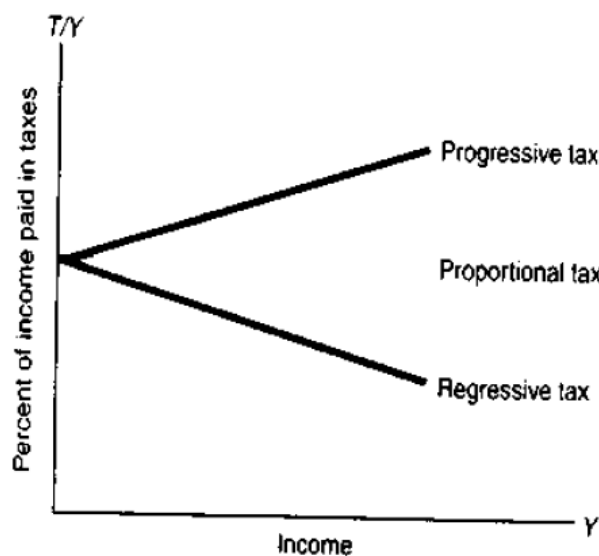
Rozpočtové příjmy tvoří zejména daně. Pokud by se daním měly přidělit vlastnosti, jednalo by se o nedobrovolnou, nenávratnou, neekvivalentní a neúčelovou platbu. Nedobrovolné znamená, že daně jsou stanoveny zákonem a lidé je platit musí, nenávratnost spočívá v tom, že daně lidé nemusí od státu dostat zpět v podobě statků, které nám poskytne. V případě neekvivalence lidem stát poskytne statky nebo služby, ale nemusí být v plné výši platby daně. A neúčelové znamená, že daně nemusí být použity ke konkrétnímu účelu (Wawrosz a kol., 2012).

Daně jsou rozlišovány na přímé a nepřímé. Přímé daně platí domácnosti a firmy v závislosti na důchodech, případně majetku. Jejich hlavní formou jsou důchodové daně neboli daně z příjmu, jimž podléhají fyzické a právnické osoby. Dále se sem řadí daně z majetku, dědická daň, daň silniční atd. Přímé daně lze přizpůsobit, aby byly shodné s osobními poměry, jako je například platební schopnost. Nepřímé daně se připočítávají

k cenám statků a služeb a do státního rozpočtu je odvádějí prodávající. Jde například o daň z přidané hodnoty (DPH), daň spotřební, cla, ale také daně akcizní, jejichž motivem může být nejen příjem do státního rozpočtu, ale i snaha omezit spotřebu tohoto statku (alkohol, tabákové výrobky). (Sojka a Konečný, 2001; Brčák a Sekerka, 2010; Samuelson a Nordhaus, 1995).

Dále lze daně dělit na progresivní, proporcionální a regresivní. Progresivní daň zatěžuje příjemce vyšších důchodů více než příjemce nižších důchodů, u regresivní je tomu naopak a proporcionální daň je pro všechny stejná. V daňových systémech různých zemí lze najít všechny tři druhy daně, ale ve většině ekonomik je u daní z příjmu uplatňována progresivní daň. Vztah daní a důchodu lze vidět i na níže uvedeném grafu (Wawrosz a kol., 2012; Brčák a Sekerka, 2010).

Graf č. 1 - Vztah daní a důchodu

Zdroj: Samuelson a Nordhaus, 1995

Dalším příjmem státu je pojistné. V České republice je příkladem pojistné na sociální zabezpečení. Toto pojistné je používáno účelově – jsou z něj vypláceny starobní a další důchody, nemocenské dávky a dávky v nezaměstnanosti (Wawrosz a kol., 2012; Brčák a Sekerka, 2010).

Dále příjmy z výnosu státního majetku. Stát může mít majetek, který mu může přinášet výnos. Příkladem v ČR je výnos z dividend z některých akciových společností. Stát může majetek také pronajímat či prodat (Wawrosz a kol., 2012; Brčák a Sekerka, 2010).

Mezi rozpočtové výdaje se řadí transferové platby. Jsou to výdaje, za které stát nedostane protihodnotu. Konkrétním příkladem jsou sociální dávky, důchody, nemocenské dávky a dávky v nezaměstnanosti, ale také podpora stavebního spoření a penzijního připojištění (Wawrosz a kol., 2012; Brčák a Sekerka, 2010).

Dále vládní výdaje představující například financování běžných a investičních výdajů vlády za školství, zdravotnictví, v obraně státu, policie, soudy a jiné. Největší výdajové položky státního rozpočtu představují zaprvé výdaje na sociální zabezpečení, školství a zdravotnictví, zadruhé výdaje na obranu, zatřetí výdaje do národního hospodářství a nakonec začtvrté výdaje na státní správu. (Wawrosz a kol., 2012; Brčák a Sekerka, 2010).

A v neposlední řadě úroky z veřejného dluhu, jedná se o úroky, které stát musí platit subjektům, které mu půjčily peníze (Wawrosz a kol., 2012; Brčák a Sekerka, 2010).

3.1.2 Funkce rozpočtu

Existují dva pohledy na veřejné finance a to jsou normativní a pozitivní. Hlavním představitelem normativního pohledu je Richard A. Musgrave a podstatou tohoto pohledu je zdůrazňování společenské potřeby veřejných financí, jež stojí na předpokladu nutnosti existence veřejného sektoru. Normativní přístup vychází z teorie tržního selhání a z toho vyvozuje základní rozpočtové funkce. Všechny tyto funkce udávají důvody k existenci systému veřejných financí (Dvořák, 2008).

První z nich je funkce alokační, která má za úkol zvýšit efektivnost tržní alokace zdrojů. V případě deformace tržní ceny tržní systém nevede k efektivní alokaci zdrojů, čímž lze vysvětlit důležitost této funkce. Existuje několik příčin tohoto problému neefektivní alokace zdrojů, přičemž normativní teorie upírá pozornost k problémům veřejných statků, externalit a nedokonalé konkurence. Stát se zde snaží pomocí veřejných financí v uvedených případech zvýšit efektivnost alokace existujících společenských zdrojů. „Může tak učinit jak na straně výdajové (např. přímým zajišťováním nebo

dotováním produkce v případech veřejných statků, popř. aktivit spojených s pozitivními externalitami), tak na straně příjmové (např. vhodnou daňovou politikou v případě existence negativních externalit).“ (Dvořák, 2008, s. 8).

Druhou z nich je funkce redistribuční, která je důležitá z hlediska potřeby změnit nerovnoměrnost rozdělení důchodů a bohatství ve společnosti. Stát tuto funkci může opět realizovat na výdajové i příjmové straně. Na straně výdajové jde například o transferové platby, na straně příjmové o progresivní daňový systém. Určitá míra přerozdělování existuje ve všech zemích světa. Ale systémy, kde převládá redistribuční funkce, mají tendenci k deficitu. Toto je zapříčiněno, příliš nákladnými sociálními programy, které nelze plně financovat z daní (Dvořák, 2008).

A poslední je funkce stabilizační, jež má za úkol pomocí veřejných financí snížit dopady ekonomické aktivity, zapříčiněné hospodářským cyklem. Vláda se tedy v rámci hospodářské politiky státu snaží v době recese užít fiskální expanzi a naopak v době přehřátí ekonomiky fiskální restrikcí (Dvořák, 2008).

Druhým pohledem na veřejné finance je pozitivní pohled. Ten je založen na poznacích teorie veřejné volby, která uvádí kritický pohled na vládní zásahy i ve fiskální oblasti. Lze ji tedy zařadit do širšího proudu teorii vládních selhání. Zde existuje několik hlavních námitek proti zásahům státu do ekonomiky. Zaprvé je to principiální popírání důvodů státních zásahů, čímž se vyznačuje hlavně rakouská ekonomická škola. Ekonomický systém funguje na základě samoregulace a státní zásahy tomuto systému spíše škodí. Druhou námitkou jsou pochybnosti o existenci kritéria opravňujícího státní zásahy do ekonomiky. „Neexistuje žádný v praxi aplikovatelný postup, umožňující odvodit a reálně naplnit pojem „obecné blaho“ (prospěch celku). Proto tedy nelze zdůvodňovat státní hospodářskou politiku tím, že k tomuto cíli směřuje.“ (Dvořák, 2008, s. 10). V pořadí třetí námitkou vůči státnímu zásahu do ekonomiky je pochybnost o síle, vůli a schopnosti politiků ušlechtilé zásahy prosadit. Další námitkou jsou pochybnosti o logice kolektivní volby, což nám říká, že neexistuje pravidlo pro efektivní řešení při kolektivní volbě. A poslední jdou pochybnosti o schopnosti státních institucí realizovat správnou a účinnou hospodářskou politiku (Dvořák, 2008).

3.2 Nástroje fiskální politiky

3.2.1 Záměrná (diskreční) opatření a vestavěné stabilizátory

Mezi nástroje fiskální politiky patří záměrná (diskreční) opatření a vestavěné (automatické) stabilizátory. Diskreční opatření jsou opatření fiskální politiky, která vyžadují jednorázová rozhodnutí příslušného státního orgánu. Tato rozhodnutí se většinou týkají změny vládních výdajů, transferových plateb, daňových sazeb a změny ve struktuře jednotlivých položek rozpočtových výdajů. V případě, že vládní výdaje a transferové platby rostou a zdanění klesá, lze hovořit o fiskální expanzi, v opačném případě jde o fiskální restrikcii (Brčák a Sekerka, 2010).

Vestavěné stabilizátory jsou opatření fiskální politiky, která působí v hospodářství automaticky a nevyžadují žádná další rozhodnutí státních orgánů. Cílem těchto opatření je zabránit nadměrnému kolísání ekonomiky, tedy zmírnit výkyvy hospodářského cyklu. Mezi automatické stabilizátory se řadí také podpory v nezaměstnanosti, pomocí nichž se daří udržovat spotřební výdaje i tehdy, když roste nezaměstnanost. V tomto případě poptávka neklesá tolik, jako by klesala bez těchto podpor. Dále se mezi tyto stabilizátory řadí progresivní důchodové daně (Brčák a Sekerka, 2010).

3.3 Deficit státního rozpočtu

Pokud výdaje státu převyšují jeho příjmy, vzniká deficit státního rozpočtu.

Ve veřejných financích lze rozlišit dva druhy deficitů a to strukturální a cyklický. Rozlišování mezi těmito deficity je úzce spojeno s diskrečními opatřeními a automatickými stabilizátory (Samuelson a Nordhaus, 1995).

Zde je nutné uvést dva pohledy na tyto druhy rozpočtů, prvním je pohled Brčáka a Sekerky (2010). Cyklický deficit odráží automatické změny ve výši daní a rozpočtových výdajů, ke kterým dochází v souvislosti s cyklickými výkyvy reálného produktu, nezaměstnanosti a cenové hladiny. Z dlouhodobého hlediska je státní rozpočet vyrovnán, protože deficit z let recesí je vyrovnáván přebytky v době konjunktury. To znamená, že efekt vytěšňování soukromých investic se tak střídá s efektem vtahování soukromých investic v letech, kdy státní rozpočet vykazuje úspory (rozpočtový přebytek). Brčák

a Sekerka (2010) tedy nepovažují cyklický deficit za negativní, protože dlouhodobě je státní rozpočet vyrovnán (Brčák a Sekerka, 2010).

Strukturální deficit je výsledkem dlouhodobé a neustálé expanzivní rozpočtové politiky, kdy stát podněcuje hospodářský růst diskrečními opatřeními, například nižšími daněmi, vyššími výdaji apod. „Na rozdíl od cyklického deficitu má strukturální deficit dlouhodobé negativní účinky na chod ekonomiky: snižuje soukromé investiční výdaje a může být zdrojem měnové inflace.“ (Brčák a Sekerka, 2010, s. 219).

Druhým pohledem je názor Samuelsona a Nordhausena (1995), který považuje za negativní cyklický rozpočet, protože je určován pasivně stavem hospodářského cyklu. Oproti tomu strukturální deficit neboli aktivní je určován opatřeními hospodářské politiky s volným rozhodováním. Platí zde pravidlo, že celkový deficit se rovná součtu cyklického a strukturálního deficitu (Samuelson a Nordhaus, 1995).

3.3.1 Metodika vykazování rozpočtového deficitu v EU

V zemích EU existují dva typy metodik pro vykazování rozpočtového deficitu. První z nich je metodika vládní finanční statistiky (GFS 1986), kterou vytvořil Mezinárodní měnový fond a jež je založena na bázi peněžních toků. To znamená, že všechny operace, které se uskuteční v daném roce, se sledují na hotovostním principu a jsou zařazeny do období, ve kterém je příjmová či výdajová operace realizována. Tato metoda je podobná české národní metodice sledování příjmů, výdajů a deficitu veřejných rozpočtů (Dvořák, 2008).

Druhou metodikou je metodika Evropského statistického úřadu (ESA 95), které se používá při výpočtech maastrichtských kritérií a v dokumentech předkládaných EU. Eurostat tuto metodiku vytvořil a také se stará i průběžnou úpravu a implementaci v jednotlivých zemích. ESA 95 je postavena na akruálním principu, což znamená, že kromě příjmů a výdajů sleduje i vzniklé pohledávky a závazky. Zodpovědnost za dodržování metodiky nese statistický úřad dané země (Dvořák, 2008).

Je zde snaha o zavedení nového mezinárodního standardu pro sestavování fiskálních dat s názvem GFS 2001. Mezinárodní měnový fond vytvořil tento standard, který má odstranit nedostatky metodiky GFS 1986 a který je postupně implementován jednotlivými členskými státy EU od roku 2002 (Dvořák, 2008).

3.3.2 Příčiny vzniku deficitu

Jak už bylo řečeno, existují dva druhy deficitů, a proto je nutné uvést příčinu, jak cyklického tak i strukturálního deficitu. Příčinnou vzniku cyklického deficitu může být jakýkoliv vliv, který je nezávislý na státním rozhodnutí a jež způsobuje pokles rozpočtových příjmů nebo růst veřejných výdajů. Jedněmi z nejčastějších příčin tohoto deficitu mohou být hospodářský pokles, který snižuje daňový výnos a zvyšuje veřejné výdaje, nákladový šok nebo mimořádné události jako jsou přírodní katastrofy. Zde uvedené příčiny jsou cyklického nebo náhodného charakteru, což znamená, že nepůsobí permanentně. Podle Dvořáka (2008) je nutné považovat za příčinu cyklického deficitu nárůst úroků z veřejného dluhu, protože v praxi pozorované deficity jsou permanentní. Pro hodnocení fiskální politiky bez tohoto jevu byl zaveden pojem primární deficit, který se vypočítá tak, že od rozpočtových výdajů odečteme úroky z veřejného dluhu. Pak je tedy primární deficit nižší než skutečný. A v případě, že primární saldo je přebytkové a skutečné saldo je deficitní můžeme říci, že skutečný deficit je způsoben úroky z veřejného dluhu (Dvořák, 2008).

K příčinám strukturálního deficitu lze obecně říci, že to jsou taková aktivní vládní rozhodnutí, která vedou k poklesu rozpočtových příjmů nebo k růstu rozpočtových výdajů. K těmto vládním rozhodnutím může vést několik důvodů. Jedním z nich je rozložit důsledky výdajového šoku do několika let a tím zabránit prudkému zvýšení daní. Dalším důvodem může být snaha rozložit daňovou zátěž, která je spojena s výstavbou nákladných veřejných projektů, na více generací (Dvořák, 2008).

Strukturální deficit může být v praxi často projev vládního populismu, tedy snaha naklonit si voliče zvýšením vládních výdajů a snížením daní (Dvořák, 2008).

3.3.3 Možnosti krytí deficitu

„Pokud hospodaření státu skončí deficitem, vzniká státu závazek vůči některým subjektům. Tento závazek má stát nějak pokrýt.“ (Wawrosz a kol., 2012, s. 313)

Jedním ze způsobů krytí deficitu je obchodní úvěr. Ten spočívá v tom, že stát dostává nějaké statky (např. vyhotovení státní zakázky, jako je stavba dálnice), ale dodavatelé těchto statků nezaplátí, dodavatelé tedy státu poskytnou obchodní úvěr. Toto je tedy výrazně krátkodobým řešením (Wawrosz a kol., 2012).

Stát si také může na krytí svých závazků půjčit. Půjčka se nejčastěji řeší v podobě emise státních dluhopisů, ty se prodávají na kapitálovém trhu, což se nazývá jako operace na otevřeném trhu. V případě, že dluhopisy emituje stát, nazývají se státní dluhopisy, pokud dluhopisy emituje některá z částí státu, pojmenovávají se dluhopisy dle emitenta (např. komunální obligace). Emitovaný a prodaný dluhopis tedy představuje závazek státu, stát se zavazuje zaplatit nominální hodnotu dluhopisu a příslušné úroky. Dochází k tomu, že stát dluh „odloží“, např. pravidelně splácí úroky, ale splatnost jistiny se odloží na dobu splatnosti dluhopisu. V případě, že stát v době splatnosti dluhopisu nemá zdroje, aby jistinu zaplatil, může emitovat nové dluhopisy a splatnost dluhu se tak dále posune (Wawrosz a kol., 2012).

3.3.4 Důsledky deficitu

Důsledky deficitu lze rozdělit na dvě základní skupiny a to důsledky rozpočtové (finanční) a důsledky fiskální (makroekonomické) (Dvořák, 2008).

Finanční důsledky deficitu se mohou v krátkém období považovat za pozitivní, naopak v dlouhém období jsou negativní. Pozitivum z krátkodobého hlediska spočívá ve zmenšení rozpočtového omezení vlády, což je výhodné ve dvou případech. Zaprvé, v případě působení vnějších činitelů v rámci rozpočtového období, může eliminovat nežádoucí důsledky náhlé změny. Zadruhé, deficit zefektivní veřejné investice v případě, že míra výnosu financovaného projektu je vyšší než úroková míra z dluhu (Dvořák, 2008).

V těchto případech jde pouze o dočasné vlivy a dočasný deficit. „Krátkodobá fiskální nerovnováha nepůsobí výraznější reálné ani budoucí rozpočtové komplikace a v každé alternativě se projevuje určitým pozitivním efektem.“ (Dvořák, 2008, s. 66)

Makroekonomické důsledky rozpočtového deficitu jsou spornou oblastí a existují tři základní teoretické názory. Jedním z nich je neoklasický názor, který tyto důsledky hodnotí negativně, a proto odmítá deficit. Dalším je keynesiánský pohled považující makroekonomické důsledky za pozitivní a v některých případech deficit doporučuje.

A v neposlední řadě, neoricardiánský názor popírá specifické makroekonomické důsledky deficitu, a proto je v názoru na něj neutrální (Dvořák, 2008).

3.4 Veřejný (státní) dluh

Veřejný dluh vzniká jako důsledek deficitu veřejných rozpočtů, jeho součástí je dluh státní, který je důsledkem deficitu státních rozpočtů. Když je veřejný (státní) dluh (dále jen veřejný dluh) za určité období v deficitu, tak má stát vůči jiným subjektům závazky. Součet těchto závazků dále zvyšuje veřejný dluh (Wawrosz a kol., 2012).

Veřejný dluh je tedy stavová veličina, která ukazuje součet závazků státu k určitému datu. Kdežto výsledek hospodaření veřejných rozpočtů je toková veličina, která ukazuje vývoj státních závazků za určité období, tento výsledek hospodaření může být deficitní, vyrovnaný nebo přebytkový (Wawrosz a kol., 2012).

3.4.1 Možnosti řešení veřejného dluhu

Existuje několik možností řešení veřejného dluhu. Jednou z nich je snížení veřejných výdajů. V tomto procesu musí stát snížit, jak vládní výdaje, tak transferové platby. Toto opatření je ovšem velice nepopulární a politici se k němu uchylují v krajní nouzi. Snížení vládních výdajů vede krátkodobě k poklesu HDP a také k zvyšující se nezaměstnanosti (Wawrosz a kol., 2012).

Dalším řešením může být zvýšení daní nebo jiných příjmů státního rozpočtu, což ale nelze uplatňovat dlouhodobě a pravidelně. Růst daní může vést ke stagnaci podnikatelské aktivity, což také povede k poklesu HDP a růstu nezaměstnanosti (Wawrosz a kol., 2012).

Stát může také přistoupit k monetizaci dluhu. V tomto případě centrální banka nakupuje dluh od státu, v podstatě stát kupuje dluh sám od sebe. Stát tedy platí úroky z dluhu své centrální bance, která mu tyto úroky odvádí zpět v podobě zisku. Ovšem zde vzniká problém v podobě inflace, která nastane v důsledku vytištění nových peněz na pokrytí dluhu. „Neblahá historie zneužívání státního monopolu na emisi peněz vedla mnoho zemí k uzákonění zákazu přímého nakupování státních dluhopisů centrální bankou.

I tak může, ale centrální banka stále nakupovat státní dluhopisy na sekundárním trhu – od komerčních bank, kterým je prodává vláda.“ (Wawrosz a kol., 2012, s. 319).

3.4.2 Důsledky veřejného dluhu

Podle Samuelsona a Nordhause (1995) existují tři problémy plynoucí z veřejného dluhu. Jsou to potřeba obsluhovat vnější dluh; ztráta efektivnosti ze zdanění způsobené placením úroků a jistin; nahrazování kapitálu veřejným dluhem, když lidé drží raději aktiva založená na veřejném dluhu než na kapitálu (Samuelson a Nordhaus, 1995).

Zde je třeba uvést rozdíl mezi vnitřním a vnějším dluhem. „Vnitřní dluh dluží země svým vlastním občanům. A vnější dluh, který země dluží cizincům, představuje čistý odpočet od statků a služeb dostupných lidem dlužnické země.“ (Samuelson a Nordhaus, 1995, s. 401)

Obsluha vnějšího dluhu tedy znamená splacení úroků z dlužné částky jiné zemi. Stát je nucen vyvážet víc, než dováží, dosahovat tedy obchodního přebytku, aby byl schopen starat se o své vnější dluhy (Samuelson a Nordhaus, 1995).

Ztráta efektivnosti ze zdanění lze vysvětlit pomocí vnitřního dluhu, ke splacení úroků z vnitřního dluhu je nutné vybírat daně. Ale stejné množství, které lidé obdrží v podobě úroků, zaplatí na daních. Toto vede k mikroekonomickým deformacím (Samuelson a Nordhaus, 1995).

Dalším důsledkem veřejného dluhu je nahrazování kapitálu tímto dluhem. Lidé drží své bohatství v různých aktivech (např.: domy, akce, dlužní úpisy a státní obligace) a při zvýšení státních obligací se vzdávají držby jiných aktiv ve prospěch těchto obligací (Samuelson a Nordhaus, 1995).

3.5 Maastrichtská kritéria

Maastrichtská smlouva o měnové unii vstoupila v platnost v roce 1993 a vzhledem ke stálému prohlubování fiskální nerovnováhy, se i dvě kritéria z této smlouvy věnují fiskální oblasti. Tyto dvě konvergenční kritéria jsou následující.

První kritérium zahrnuje deficit veřejného rozpočtu, poměr deficitu k HDP, jak plánovaný tak skutečný, nesmí překročit 3 %, kromě případů, kdy porovnávaný poměr

podstatně klesl nebo se neustále snižuje až k úrovni 3 %. Druhým případem je pouze výjimečné překročení porovnávané hodnoty, které je neustále blízko hranici 3 %.

Druhé kritérium se týká veřejného dluhu a říká, že poměr veřejného dluhu k HDP nesmí překročit hranici 60 %. I zde existuje výjimka, kdy se poměr neustále snižuje a blíží se k hodnotě 60 %.

I přes častou kritiku Maastrichtských kritérií je nesporný jejich příspěvek ke zmírnění krátkodobé i dlouhodobé fiskální nerovnováhy v zemích EU (Dvořák, 2008).

4 Analytická část

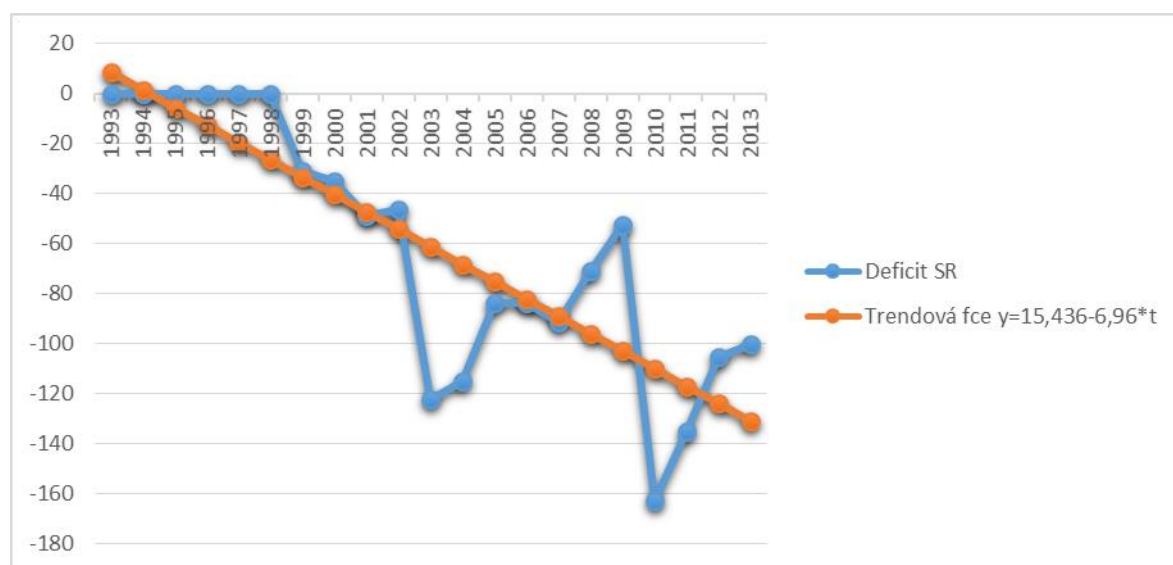
Praktická část této práce je rozdělena na část věnující se zhodnocení fiskální nerovnováhy v ČR a část zhodnocující fiskální nerovnováhu v EU.

4.1 Zhodnocení fiskální nerovnováhy v ČR

4.1.1 Zhodnocení deficitu státního rozpočtu

Pro rok 1993 byly stanoveny příjmy státního rozpočtu (dále jen SR) na 342,2 mld. Kčs a výdaje byly stanoveny také ve výši 342,2 mld. Kčs, z čehož plyne, že státní rozpočet byl pro tento rok vyrovnaný a deficit se rovnal nule (Příloha 1, Přílohy). Stejně tomu tak bylo v následujících letech až do roku 1998, jak je patrné z grafu č. 2.

Graf č. 2 - Deficit státního rozpočtu v letech 1993 - 2013

Zdroj: Vlastní zpracování podle MFČR

V roce 1999 lze zaznamenat první schodkový rozpočet, deficit zde byl zhruba 31 mld. Kč, deficit se postupně zvětšoval až do roku 2002 a v roce 2003 došlo k prudkému nárůstu schodku až na 122 mld. Kč, tento nárůst byl způsoben vyšší vyčleněných výdajů na řešení škod způsobených rozsáhlými povodněmi ze srpna 2002. Poté se dařilo deficit postupně snižovat, což bylo zapříčiněno vstupem České republiky do Evropské unie

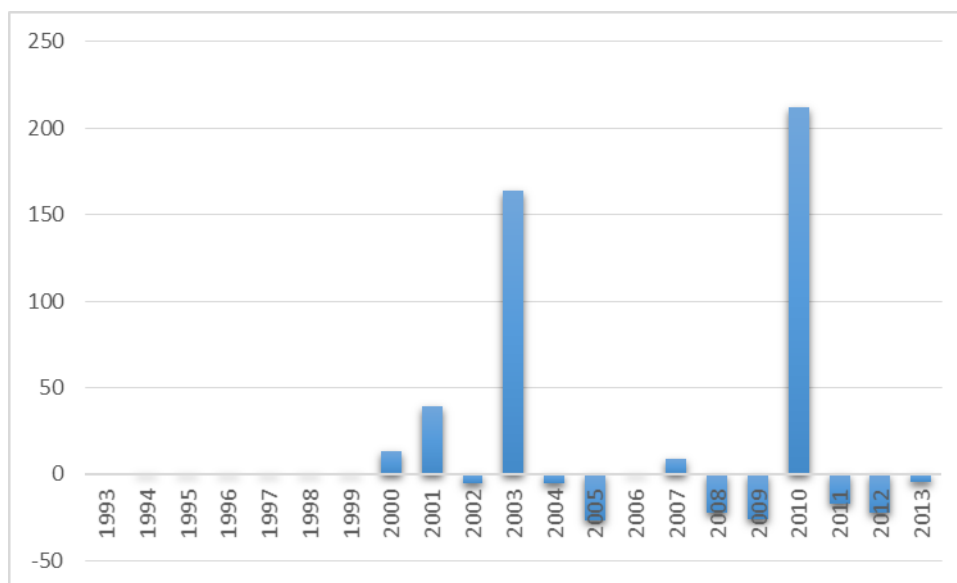
dne 1. května 2004. Deficit se dařilo snižovat až do roku 2009, kdy dosahoval 52 mld. Kč. Ale v roce 2010 lze zaznamenat schodek 163 mld. Kč, což bylo zapříčiněno celosvětovou ekonomickou krizí. Od té doby lze vidět mírné zlepšení ve výši deficitu až na 100 mld. Kč v roce 2013.

Oranžová přímka v grafu č. 2 značí trendovou funkci, tedy vývoj deficitu SR vyrovnaného v lineární přímce, která je dána vzorcem $y = 15,436 - 6,96 \cdot t$. Koeficient determinace pro tuto přímku je $R^2 = 0,7127$, hodnota koeficientu se přibližuje horní čtvrtině intervalu, to znamená, že koeficient je dostatečně vysoký a stejně tak závislost mezi sledovanými znaky. Průměrný deficit ve sledovaném období 1993 až 2013, vypočítaný prostým aritmetickým průměrem, byl 61,07 mld. Kč.

Pomocí horizontální analýzy, konkrétně relativního ukazatele, byla vypočítána procentuální změna deficitů SR oproti minulému roku ve sledovaném období, jak je možné názorně vidět v grafu č. 3. Největší nárůst schodků SR je patrný v letech 2003 a 2010, tento nárůst je opravdu markantní, v roce 2003 deficit vzrostl o 163,72 % a v roce 2010 o 211,81 % oproti roku 2009. Naopak nejmenší nárůst, vyjma let z vyrovnaným rozpočtem, je možné zaznamenat v roce 2006 a to deficit vzrostl o pouhých 0,15 %.

V některých letech se dařilo deficit SR snižovat, nejvíce v roce 2005 a 2009, a to o 27,3 % a 26,3 % (Příloha 2, Přílohy).

Graf č. 3 - Procentuální změna deficitů SR oproti minulému roku v letech 1993 - 2013

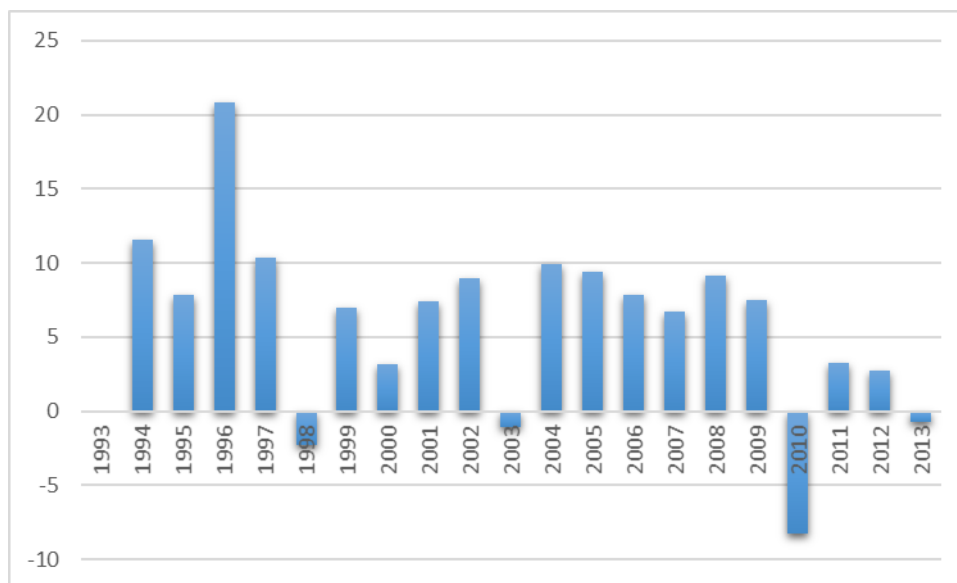

Zdroj: Vlastní zpracování podle MFČR

4.1.2 Zhodnocení příjmů a výdajů

Taktéž pomocí horizontální analýzy byla vypočítána procentuální změna příjmů SR oproti minulému roku ve sledovaném období, toto je znázorněno v grafu č. 4. Konkrétní hodnoty včetně absolutního ukazatele lze nalézt v příloze (Příloha 3, Přílohy).

Graf č. 4 - Procentuální změna příjmů SR oproti minulému roku v letech 1993 - 2013

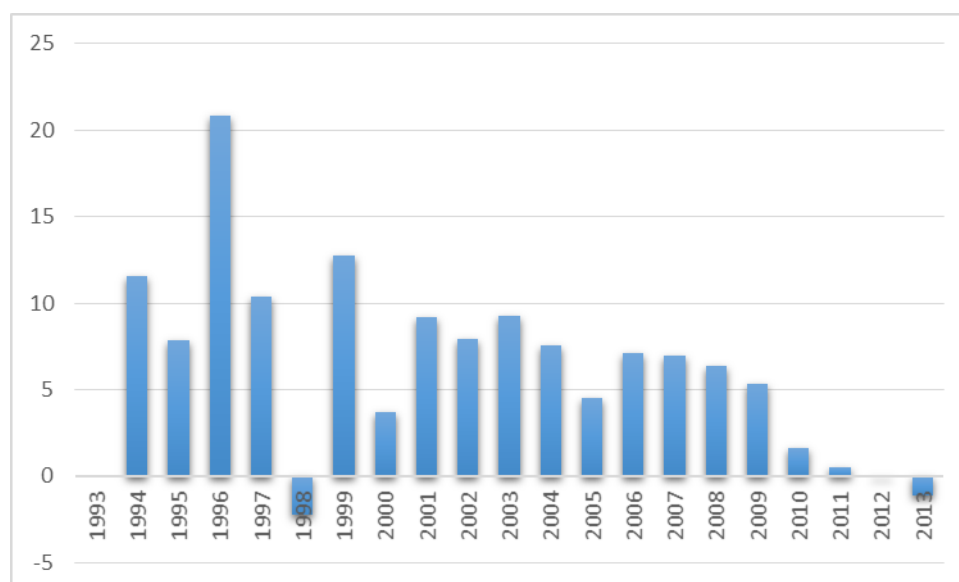
Zdroj: Vlastní zpracování podle MFČR

Největší nárůst příjmů byl zaznamenán v roce 1996, a to o 20,86 %, oproti roku 1995 vzrostly příjmy ze spotřební daně, daně dědické a také z odvodů ČNB. V jiných letech, kromě roku 1994 a 1997, nepřesáhla procentní změna 10 %. V roce 1998 lze zaznamenat pokles příjmů oproti roku 1997 o 2,27 %, v dalších letech příjmy rostly, v roce 1999 o 6,98 %, méně pak v roce 2000 to jen o 3,14 % až do roku 2002, kdy příjmy vzrostly o necelých 9 %. V dalším roce, tedy v roce 2003, příjmy opět poklesly a to o 1,06 %. Rok 2004 byl pozitivní v nárůstu příjmů o 9,91 %, na tomto vývoji se podílely příjmy z daní a poplatků a také nedaňové a kapitálové příjmy a přijaté dotace. V roce 2005 měly na růst příjmů značný vliv přijaté dotace, příjmy v tomto roce vzrostly o 9,38 %.

V roce 2010, což bylo jistě zapříčiněno celosvětovou ekonomickou krizí, která již byla zmiňována v souvislosti s deficitem SR taktéž v roce 2010, příjmy prudce poklesly o 8,24 %, což je i největší zaznamenaný pokles.

Co se týká procentuální změny výdajů, největší nárůst byl v roce 1996, tedy ve stejném roce jako největší nárůst příjmů, načež poukazuje graf č. 5. V tomto roce byla rozpočtová politika zaměřena především na podporu ekonomického růstu a dále schválený rozpočet počítal i s růstem investičních výdajů. V roce 1997 vzrostly výdaje o 10,34 %, načež pak v roce 1998 klesly o 2,27 %, tento pokles je největším zaznamenaným poklesem ve sledovaném období. V roce 1999 výdaje opět vzrostly, a to o 12,76 %, v letech 2000 a 2001 je zaznamenán nárůst o 3,67 % a 9,22 %. Zvýšení výdajů v roce 2003 o 9,24 % lze vysvětlit, jak již bylo řečeno, řešením škod způsobených povodněmi. Výdaje rostly až do roku 2011, v průměru o 5,72 %. Ale v roce 2012 je vidět snížení o 0,08 % a taktéž v roce 2013 se výdaje snížily o 1,12 % (Příloha 4, Přílohy).

Graf č. 5 - Procentuální změna výdajů SR oproti minulému roku v letech 1993 - 2013

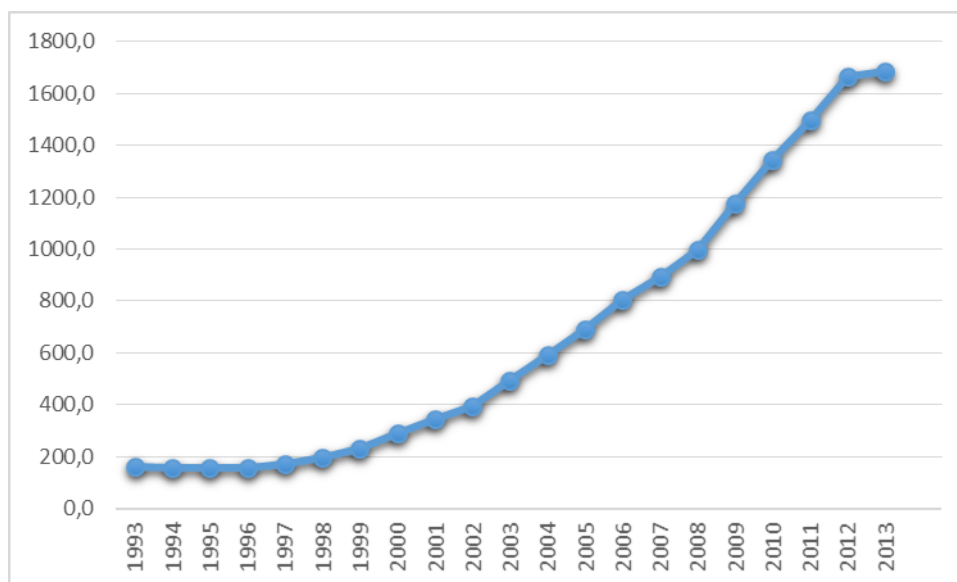
Zdroj: Vlastní zpracování podle MFČR

4.1.3 Zhodnocení státního dluhu

Z grafu č. 6 je patrné, že státní dluh ve sledovaném období stále roste. Až do roku 1998 se dařilo dluh udržovat na relativně stejné úrovni, ale od roku 1999 se dluh začal více zvyšovat. V roce 2009 státní dluh přesáhl hodnotu 1000 mld. Kč, až v roce 2013 dosáhl částky 1 683,3 mld. Kč. Z čehož plyne, že v šestiletém období 2008 – 2013 se státní dluh

téměř zdvojnásobil a vzrostl prakticky o stejnou částku jako za 15 let v období 1993 – 2007 (Příloha 5, Přílohy).

Graf č. 6 - Vývoj státního dluhu v letech 1993 - 2013

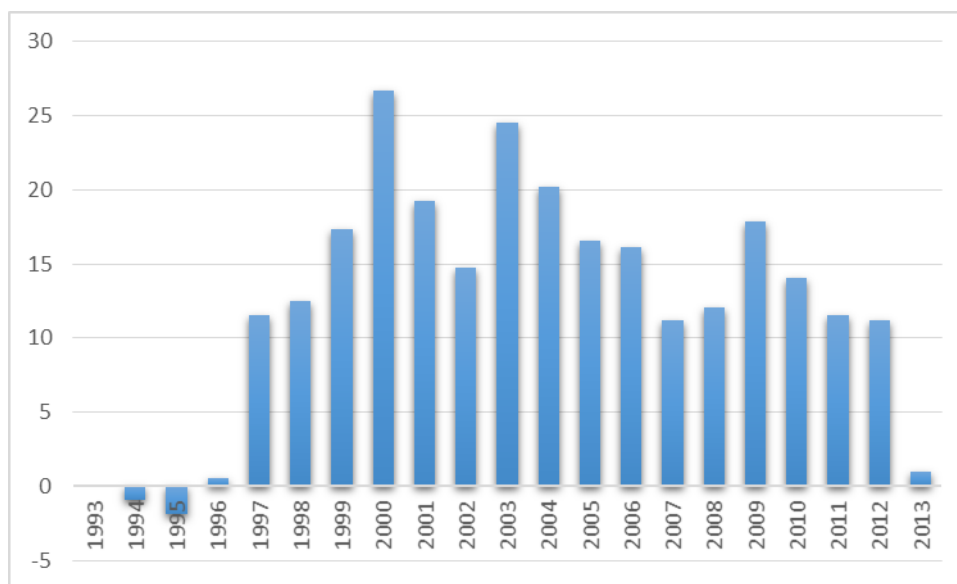
Zdroj: Vlastní zpracování podle ČSÚ

Dále byl prostým aritmetickým průměrem vypočítán průměrný dluh, který činí 671,27 mld. Kč.

Graf č. 7 ukazuje procentuální změnu vladní dluhu v čase ve sledovaném období, vypočítanou horizontální analýzou. Z grafu je patrné, že v letech 1993 – 1996 se státní dluh dařilo držet na relativně stejné úrovni, dokonce se ho v letech 1994 a 1995 podařilo snížit, v průměru o 1,39 %. Ale už v roce 1997 je zaznamenán prudký nárůst dluhu a to o 11,53 %, zvýšení státního dluhu zapříčinil především schodek SR, ale také kurzové vlivy. V následujících letech 1998 a 1999 dluh vrostl o 12,48 % a 17,31 %, v roce 1999 byla část výnosů z emise státních dluhopisů použita k odstraňování důsledků krize v Kosovu. V roce 2000 je vidět opět značný nárůst o 26,66 %, což je největší nárůst dluhu ve sledovaném období, zde byla část výnosů z emise státních dluhopisů použita opět k odstraňování důsledků krize v Kosovu a na odškodnění objetem postižených suchem v dubnu a květnu roku 2000. Opětovné překročení hranice 20 % nárůstu státního dluhu proběhlo v roce 2003, zvýšení bylo způsobeno nejen schodkem SR, ale i půjčkou

od Evropské investiční banky, která byla použita na odstranění povodňových škod z roku 2002, na výstavbu obchvatu Plzně a pro Masarykovu univerzitu v Brně.

Graf č. 7 - Procentuální změna státního dluhu oproti minulému roku v letech 1993 - 2013

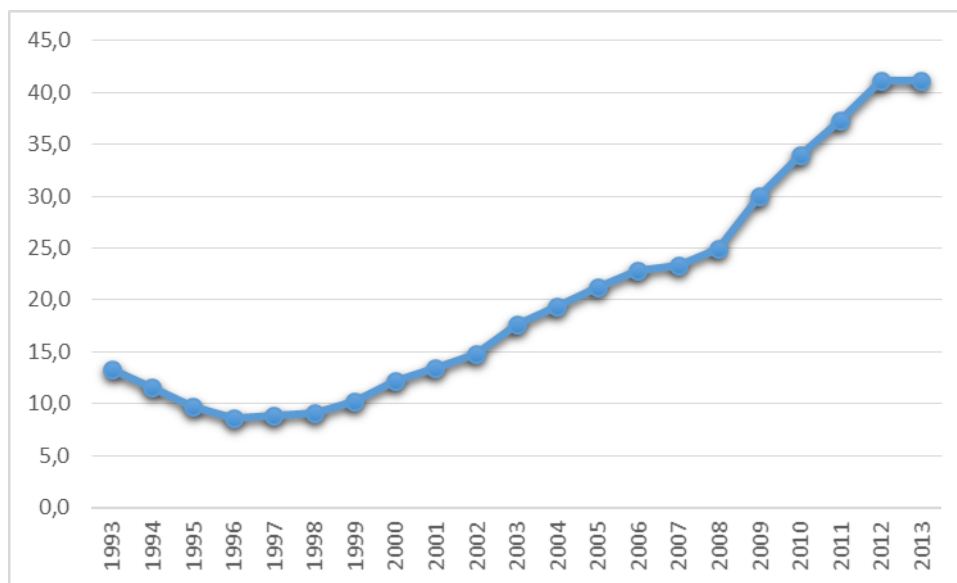
Zdroj: Vlastní zpracování podle ČSÚ

V roce 2004 vrostl dluh oproti minulému roku o 20,21 %, což bylo zapříčiněno opět schodkovostí SR a další půjčkou od Evropské investiční banky, tato půjčka byla použita na stejné účely jako v roce 2003 a ještě na výstavbu dálnice D8. V dalších letech státní dluh dále rostl, každý rok o více než 10 %, až v roce 2009 překročil nárůst hranici 15 %, což lze opět označit jako důsledek ekonomické krize z roku 2008. V roce 2013 lze zaznamenat nejnižší přírůstek státního dluhu od roku 1996, příčinou tohoto zlepšení bylo snížení objemu státních pokladničních poukázek (Příloha 5, Přílohy).

Pro analýzu státního dluhu je dále důležité vyjádřit podíl státního dluhu na HDP v %, tento ukazatel je vhodný pro porovnání relativní výše dluhu mezi jednotlivými zeměmi, což lze využít v části práce věnující se zhodnocení fiskální nerovnováhy v EU.

Z grafu č. 8 lze vyčíst, že až do roku 1996 podíl dluhu na HDP klesal a od roku 1997 začal růst. Nevětší podíl státního dluhu na HDP je vidět v letech 2012 a 2013, kdy byl tento podíl 41,2 %. Naopak nejmenší podíl byl zaznamenán v roce 1996, což bylo 8,6 % (Příloha 5, Přílohy).

Graf č. 8 - Podíl státního dluhu na HDP v %

Zdroj: Vlastní zpracování podle ČSÚ

4.2 Zhodnocení fiskální nerovnováhy v EU

Pro lepší přehlednost bude zhodnocení fiskální nerovnováhy provedeno v menších časových celcích, vzhledem k dostupnosti dat až od roku 1995 budou tyto celky následující: 1995 – 2000, 2001 – 2006, 2007 – 2013.

4.2.1 Zhodnocení fiskální nerovnováhy v letech 1995 - 2000

U většiny zemí lze pozorovat snižování podílu deficitu SR na HDP až do roku 2000, jak je patrné z tabulky 1. Samozřejmě je zde několik výjimek, jako například Kypr, kde je vidět spíše nárůst podílu až do roku 1997 na hodnotu 4,7 %, poté je vidět menší zlepšení až na 2,2 % v roce 2000. Další výjimkou je Lotyšsko, kde se dařilo podíl snižovat až do roku 1998, kdy byl tento podíl dokonce 0 %, ale v roce 1999 podíl deficitu na HDP prudce vzrostl na 3,8 %. V Maltě podíl rostl až do roku 1998, kdy dosáhl 9,3 %, od roku 1995 se tedy zvýšil o 5,8 procentních bodů, do roku 2000 podíl klesl na 5,5 %. Nárůst podílu lze také zaznamenat v Rumunsku, kde v roce 2000 dosáhl 4,7 %, vzrostl tedy oproti roku 1995 o 2,7 procentních bodů. Ve Slovinsku v roce 1996 podíl klesl na 1,1 % z 8,2 % v roce 1995, ale od té doby opět rostl až na 3,6 % v roce 2000. A poslední výjimkou je Slovensko, kde podíl deficitu na HDP nepravidelně rostl a klesal, až v roce 2000 dosáhl

svého maxima, a to 12,1 %. Vysoké hodnoty podílu deficitu SR na HDP byly důsledkem expanzivní fiskální politiky tehdejší vlády, tímto způsobem sice vláda dosáhla ekonomického růstu, ale za cenu zvyšování podílu deficitu.

Tabulka 1 - Podíl deficitu/přebytku SR na HDP v % v letech 1995 - 2000

	rok vstupu do EU	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Belgie	1958	-4,4	-4,0	-2,3	-1,0	-0,6	-0,1
Bulharsko	2007	:	:	0,8	1,1	0,1	-0,5
Česká republika	2004	12,4	-3,1	-3,5	-4,6	-3,4	-3,5
Dánsko	1973	-3,6	-2,5	-1,2	-0,4	0,9	1,9
Německo	1958	-9,3	-3,4	-2,8	-2,4	-1,5	1,0
Estonsko	2004	:	:	:	:	:	:
Irsko	1973	-2,2	-0,3	1,3	2,0	2,4	4,8
Řecko	1981	:	:	:	:	:	:
Španělsko	1986	-7,0	-5,4	-3,9	-2,9	-1,3	-1,0
Francie	1958	-5,1	-3,9	-3,6	-2,4	-1,6	-1,3
Chorvatsko	2013	:	:	:	:	:	:
Itálie	1958	-7,3	-6,6	-3,0	-3,0	-1,8	-1,3
Kypr	2004	-0,8	-3,0	-4,7	-3,9	-4,0	-2,2
Lotyšsko	2004	-1,4	-0,4	1,4	0,0	-3,8	-2,8
Litva	2004	:	:	:	:	:	:
Lucembursko	1958	2,6	1,3	3,8	3,6	3,6	5,7
Maďarsko	2004	-8,7	-4,4	-5,6	-7,5	-5,1	-3,0
Malta	2004	-3,5	-7,7	-7,1	-9,3	-6,7	-5,5
Nizozemsko	1958	-8,6	-1,7	-1,3	-0,9	0,3	1,9
Rakousko	1995	-6,2	-4,4	-2,4	-2,7	-2,6	-2,1
Polsko	2004	-4,2	-4,5	-4,6	-4,2	-2,2	-3,0
Portugalsko	1986	-5,2	-4,7	-3,7	-4,4	-3,0	-3,2
Rumunsko	2007	-2,0	-3,5	-4,4	-3,2	-4,4	-4,7
Slovinsko	2004	-8,2	-1,1	-2,3	-2,3	-3,0	-3,6
Slovensko	2004	-3,3	-9,7	-6,2	-5,2	-7,3	12,1
Finsko	1995	-5,9	-3,2	-1,2	1,6	1,7	6,9
Švédsko	1995	-7,0	-3,1	-1,6	0,9	0,8	3,2
Spojené království	1973	-5,6	-4,1	-2,1	-0,2	0,8	1,2

Zdroj: Vlastní zpracování podle Eurostatu

Samozřejmě jsou zde i země, kde je vidět snižování podílu deficitu i po roce 2000, některé z nich dosáhly dokonce přebytku SR, například Dánsko, Irsko, Lucembursko,

Finsko, Švédsko atd. Všechny tyto země, kromě Lucemburska, dosáhly přebytkového rozpočtu až po roce 1997, například ve Finsku od počátku 90. let trvala ekonomická recese, jejíž příčinou byl hlavně rozpad SSSR, jenž byl pro Finsko významným obchodním partnerem. Švédsko se také na počátku 90. let dostávalo z recese, jež zde byla způsobena vysokými sociálními výdaji v předešlých letech.

Pokud jde o podíl státního dluhu na HDP, ve sledovaném období mělo nejmenší podíl dluhu Lucembursko, jak je patrné z tabulky 2. Podíl dluhu se držel pod hranicí 10 %, dokonce se ho dařilo snižovat z 8,1 % v roce 1995 na 6,1 % v roce 2000, to je tedy snížení o 24,7 %. Pod hranicí 10 % se dostalo i Lotyšsko v roce 1998, ale poté podíl opět vzrostl až na 12,2 % v roce 2000. A poslední zemí, která měla podíl státního dluhu na HDP nižší než 10 %, je Rumunsko v roce 1995 a to 6,6 %, poté podíl rostl až na 22,4 % v roce 2000, jedná se tedy o nárůst o 239,4 %.

Podíl dluhu České republiky se až do roku 2000 držel pod hranicí 20 %, v roce 1995 byl tento podíl 13,6 % a do roku 2000 vrostl na 17 %, což je zvýšení o 25 %.

Ale podíl většiny zemí se pohyboval mezi 50 % a 100 %, i když u některých s klesající tendencí, jako například u Bulharska, Dánska, Irska, atd. Bulharsko se v této době potýkalo s ekonomickou krizí, v důsledku rozpadu Sovětského svazu, kde ztratilo tradiční trhy, k celé situaci přispěly také pomalé a nedostačující ekonomické reformy. Situace v Bulharsku se začala zlepšovat po zavedení fixního kursu měny k německé marce v roce 1998. V Irsku se dokonce podařilo snížit podíl dluhu ve sledovaném období ze 78,7 % na 36,3 %, což je snížení o 53,88 %.

Tabulka 2 – Podíl státního dluhu zemí EU na HDP v % v letech 1995 – 2000

	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Belgie	131,1	128,5	123,8	118,8	114,7	109,1
Bulharsko	:	:	97,3	69,3	75,2	70,1
Česká republika	13,6	11,6	12,1	13,9	15,2	17
Dánsko	73,2	69,7	65,7	61,2	57,7	52,4
Německo	54,6	57,4	58,6	59,3	59,9	58,7
Estonsko	:	:	:	:	:	:
Irsko	78,7	70	61,7	51,6	46,7	36,3
Řecko	:	:	:	:	:	:
Španělsko	61,7	65,6	64,4	62,5	60,9	58
Francie	55,5	59,4	60,8	60,8	60	58,4
Chorvatsko	:	:	:	:	:	:
Itálie	116,9	116,3	113,7	110,8	109,6	105,1
Kypr	47,9	49,2	53,3	54,9	55,1	55,2
Lotyšsko	13,9	13,3	10,7	9,1	12,2	12,2
Litva	:	:	15,2	16,5	23	23,8
Lucembursko	8,1	8	7,9	7,6	6,7	6,1
Maďarsko	84,5	71,6	62,2	60,1	60	55,2
Malta	34,4	38,7	46,6	51,2	62,1	60,9
Nizozemsko	73,5	71,8	66	62,7	58,5	51,3
Rakousko	68	68	63,2	63,6	66,4	65,9
Polsko	47,6	42,4	42,3	38,4	39	36,5
Portugalsko	58,3	59,5	55,2	51,8	51	50,3
Rumunsko	6,6	10,6	14,9	16,7	21,6	22,4
Slovensko	18,3	21,6	22,1	22,8	23,7	25,9
Slovensko	21,7	30,5	33	33,9	47,1	49,6
Finsko	55,1	55,3	52,2	46,9	44,1	42,5
Švédsko	69,9	70,3	68,2	66,7	61,5	51,3
Spojené království	48,3	47,9	46,9	44,2	41,9	39,1

Zdroj: Eurostat

Podíl státního dluhu na HDP Belgie a Itálie byl v celém sledovaném období větší než 100 %, i když u obou zemí se ho dařilo snižovat. Podíl Belgie klesl ve sledovaném období z 131,1 % na 109,1 %, to je tedy o 16,78 %, tato pozitivní skutečnost byla výsledkem nápravných opatření, která byla přijata na počátku 90. let. V Itálii byl tento pokles ze 116,9 % na 105,1 %, tedy snížení o 10,1 %.

4.2.2 Zhodnocení fiskální nerovnováhy v letech 2001 – 2006

Ve sledovaném období, konkrétně v roce 2004, vstoupilo do Evropské unie 10 zemí, jak je patrné z tabulky 3, jsou jimi Česká republika, Estonsko, Kypr, Lotyšsko, Litva, Maďarsko, Malta, Polsko, Slovinsko a Slovensko. V České republice podíl deficitu SR na HDP od roku 2001 rostl až do roku 2003 z 5,3 % na 6,4 %, tedy o 20,8 %, na což poukazuje tabulka 3. Po roce 2004, ale podíl deficitu začal klesat a kromě roku 2005, kdy mírně stoupl, se držel pod hranicí 3 %, která je zakotvena v maastrichtských kritériích. Co se týká Kypru, v roce 2003 podíl deficitu na HDP dosáhl svého maxima, tedy 6 %, ale po vstupu do EU v roce 2004 je také vidět snižování podílu deficitu podobně jako v České republice. Od roku 2005 se podíl držel pod hranicí 3 % a v roce 2006 se snížil dokonce na 1,1 %, oproti roku 2003 to představuje snížení o 81,67 %. Lotyšsko udržuje dlouhodobě podíl deficitu SR nižší než 3 %, ale i přesto je vidět po roce 2004 zlepšení, konkrétně se ve sledovaném období podíl deficitu snížil o celých 70 %. Naopak v Maďarsku podíl deficitu vzrostl ze 4,1 % na 9,4 %, tedy o celých 129 %. Po vstupu do EU není z hlediska deficitu vidět žádné zlepšení. V Maltě je možné od roku 2001 do roku 2003 vidět nárůst podílu deficitu, a to z 6,1 % na 9,1 %, to je navýšení o 49,18 %. Ale po vstupu do EU nastává zlepšení situace a v roce 2007 země dosahuje podílu deficitu 2,3 %. Podíl deficitu v Polsku také do roku 2003 rostl, podobně jako v Maltě, po roce 2004 je sice vidět zlepšení, ale ve sledovaném období podíl deficitu neklesl pod 3 %. Ve Slovensku byla v roce 2002 zvolena nová vláda, která provedla několik reforem, které se týkaly i veřejných financí, tato vláda uplatňovala spíše restriktivní fiskální politiku, a proto se dařilo v tomto období snižovat podíl deficitu SR. K tomuto snižování docházelo od roku 2003, kdy podíl deficitu dosáhl 2,7 % a oproti minulému roku se snížil o 66,67 %.

V některých zemích lze zaznamenat přebytek SR, například v Dánsku se dařilo držet přebytek téměř v celém sledovaném období, kromě roku 2003, kdy došlo k menšímu propadu a je možné vidět podíl deficitu na HDP 0,1 %. Stejně tak Lucembursko vykazovalo přebytek SR v téměř celém sledovaném období, kromě roku 2004, kdy byl podíl deficitu 1 %. Zemí s nejlepšími výsledky v letech 2001 – 2006 bylo Finsko, které v celém šestiletém období vykazovalo přebytek. Finsko se staví za kontrolní a sankční mechanismy a kritizovalo větší země EU za nedodržování maastrichtských kritérií.

Tabulka 3 - Podíl deficitu/přebytku SR na HDP v % v letech 2001 - 2006

	rok vstupu do EU	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Belgie	1958	0,2	0,1	-1,8	-0,2	-2,6	0,3
Bulharsko	2007	1,0	-1,2	-0,4	1,8	1,0	1,8
Česká republika	2004	-5,3	-6,3	-6,4	-2,7	-3,1	-2,3
Dánsko	1973	1,1	0,0	-0,1	2,1	5,0	5,0
Německo	1958	-3,1	-3,9	-4,1	-3,7	-3,3	-1,5
Estonsko	2004	:	:	:	:	:	:
Irsko	1973	0,9	-0,3	0,4	1,4	1,6	2,8
Řecko	1981	:	:	:	:	:	-6,1
Španělsko	1986	-0,5	-0,4	-0,4	0,0	1,2	2,2
Francie	1958	-1,4	-3,1	-3,9	-3,5	-3,2	-2,3
Chorvatsko	2013	:	-4,5	-4,6	-5,1	-3,7	-3,3
Itálie	1958	-3,4	-3,1	-3,4	-3,6	-4,2	-3,6
Kypr	2004	-2,1	-4,1	-6,0	-3,8	-2,2	-1,1
Lotyšsko	2004	-2,0	-2,2	-1,6	-1,0	-0,4	-0,6
Litva	2004	:	:	:	-1,5	-0,5	-0,4
Lucembursko	1958	6,0	2,3	0,6	-1,0	0,2	1,4
Maďarsko	2004	-4,1	-8,9	-7,2	-6,4	-7,9	-9,4
Malta	2004	-6,1	-5,4	-9,1	-4,4	-2,7	-2,6
Nizozemsko	1958	-0,4	-2,1	-3,0	-1,8	-0,3	0,2
Rakousko	1995	-0,6	-1,3	-1,7	-4,8	-2,5	-2,5
Polsko	2004	-4,8	-4,8	-6,1	-5,2	-4,0	-3,6
Portugalsko	1986	-4,8	-3,3	-4,4	-6,2	-6,2	-4,3
Rumunsko	2007	-3,5	-2,0	-1,5	-1,2	-1,2	-2,2
Slovinsko	2004	-3,9	-2,4	-2,6	-2,2	-1,5	-1,3
Slovensko	2004	-6,4	-8,1	-2,7	-2,3	-2,9	-3,6
Finsko	1995	5,0	4,1	2,4	2,2	2,6	3,9
Švédsko	1995	1,4	-1,5	-1,3	0,3	1,8	2,2
Spojené království	1973	0,4	-2,0	-3,4	-3,6	-3,5	-2,9

Zdroj: Vlastní zpracování podle Eurostatu

Podíl státního dluhu na HDP zobrazuje tabulka 4, jedinou zemí, které se dařilo držet podíl státního dluhu pod 10 % je Lucembursko, v průměru se podíl pohyboval okolo 6,55 %. Lotyšsko se také dostalo pod hranici 10 %, ale jen v roce 2006, kdy byl podíl dluhu 9,9 %. V ostatních sledovaných letech byl podíl na HDP v průměru 13,4 %.

U většiny ostatních zemí se držel podíl dluhu do 50 %, jako například v Bulharsku, zde se dařilo podíl dluhu dále snižovat z 64 % na 21,3 %, což je markantní změna o 66,72 %. Stejně tomu bylo v Dánsku, Irsku, Rumunsku, kde podíl dosáhl dokonce 12,3 % v roce 2006. Dále se takto podíl státního dluhu na HDP snižoval ve Slovensku, Finsku a Švédsku.

Tabulka 4 - Podíl státního dluhu zemí EU na HDP v % v letech 2001 - 2006

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Belgie	107,8	104,9	101,3	96,6	94,8	90,8
Bulharsko	64	51,2	43,5	36,1	27,1	21,3
Česká republika	22,8	25,9	28,1	28,5	28	27,9
Dánsko	48,5	49,1	46,2	44,2	37,4	31,5
Německo	57,5	59,2	62,9	64,6	66,8	66,3
Estonsko	:	:	:	:	:	:
Irsko	33,4	30,7	30,1	28,3	26,2	23,8
Řecko	:	:	:	:	:	103,4
Španělsko	54,2	51,3	47,6	45,3	42,3	38,9
Francie	57,9	59,8	63,9	65,5	67	64,2
Chorvatsko	:	35,1	36,4	38,3	38,6	36,1
Itálie	104,7	101,9	100,4	100	101,9	102,5
Kypr	56,9	60,1	63,6	64,7	63,3	58,9
Lotyšsko	14	13,2	13,9	14,2	11,7	9,9
Litva	22,9	22,4	21,4	19,3	18,3	18
Lucembursko	6,6	6,5	6,4	6,5	6,3	7
Maďarsko	51,9	55,1	57,8	58,8	60,8	65
Malta	65,5	63,2	69,1	72	70,1	64,6
Nizozemsko	48,8	48,3	49,4	50	49,4	44,9
Rakousko	66,5	66,3	65,5	64,8	68,3	67
Polsko	37,3	41,8	46,6	45,3	46,7	47,1
Portugalsko	53,4	56,2	58,7	62	67,4	69,2
Rumunsko	25,7	24,8	21,3	18,6	15,7	12,3
Slovinsko	26,1	27,3	26,7	26,8	26,3	26
Slovensko	48,3	42,8	41,5	40,6	33,8	30,7
Finsko	41	40,2	42,8	42,7	40	38,2
Švédsko	51,8	49,9	49,1	47,9	48,2	43,2
Spojené království	36,2	35,9	37,3	40,2	41,5	42,5

Zdroj: Eurostat

V České republice také podíl nepřekročil 50 %, ale na rozdíl od předešle jmenovaných zemí podíl nadále rostl a to z 22,8 % na 27,9 %, tedy o 22,37 %. Podobné to bylo i v Polsku, tam podíl vrostl dokonce z 37,3 % na 47,1 %, což je o 26,27 %. A ve Spojeném království podíl vzrostl o 6,3 procentních bodů.

Největší podíl státního dluhu na HDP mají Belgie a Itálie, obě země mají podíl větší než 100 %. V Belgii se podíl dluhu ve sledovaném období zmenšuje, v roce 2001 byl 107,8 % a do roku 2006 klesl dokonce pod 100 %, a to na 90,8 %. To představuje snížení o 15,77 %, což je stále výsledek nápravných opatření z 90. let. V Itálii podíl dluhu kolísal, ale ve výsledku se snížil o 2,1 %. I v Řecku v roce 2006 byl podíl dluhu větší než 100 %, ale dřívější data nejsou známa.

4.2.3 Zhodnocení fiskální nerovnováhy v letech 2007 – 2013

Ve sledovaném období podíl deficitu SR na HDP většiny zemí přesahuje hodnotu 3 %, tedy hranici, která je zakotvena v maastrichtských kritériích. Vzhledem ke sledovanému období by se tato skutečnost dala vysvětlit světovou ekonomickou krizí a jejími důsledky. Ovšem v některých zemích, vezmeme-li v úvahu jejich předchozí vývoj, příčinou nemusí být jen ekonomická krize, protože tyto země měli dlouhodobě podíl deficitu větší než 3 %. Jsou to například Chorvatsko, Itálie, Maďarsko, Polsko a Portugalsko. V Itálii se po podíl deficitu v roce 2009 propadlo o 96,3 %, ale díky restriktivním opatřením vlády se dařilo podíl deficitu v roce 2012 snížit na 3 % a v roce 2013 dokonce na 2,8 %. Na deficitu SR Itálie mají velký podíl úroky z veřejného dluhu, primárně dokonce země dosahuje přebytku, v roce 2013 byl tento přebytek 2,2 % HDP. V Maďarsku se po nástupu krize podíl deficitu na HDP také zvýšil, ale změna nebyla tak markantní jako v jiných zemích, toto zvýšení bylo o 24,32 %. Maďarsko podobně jako Itálie přijalo opatření na snížení deficitu SR, v roce 2009 vláda zavedla program pro zvládnutí krize, který měl sloužit ke snížení státních výdajů, jak v roce 2009, tak i v následujícím roce 2010, a také se zde od roku 2012 dařilo snížení podílu deficitu pod hranici 3 %, v roce 2012 byl podíl dokonce 2,3 % a v roce 2012 mírně stoupl na 2,4 %. Podíl deficitu Portugalska vzrostl z 3,8 % v roce 2008 na 9,8 % v roce 2009, tedy o 157,89 % a do roku 2010 se navýšil o 14,29 %. Nepříznivá ekonomická situace v Portugalsku vedla k žádosti o záchranný finanční program, který byl v roce 2011 zemi

poskytnut, ale i přes tuto pomoc zůstává hodnota podílu deficitu stále vysoká, v roce 2013 byla hodnota 4,9 %.

Podíl deficitu v Belgii dosáhl v roce 2009 svého maxima, tedy 5,5 %, oproti minulému roku to představuje navýšení o celých 400 %.

Tabulka 5 - Podíl deficitu/přebytku SR na HDP v % v letech 2007 - 2013

	rok vstupu do EU	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Belgie	1958	0,0	-1,1	-5,5	-4,0	-3,9	-4,1	-2,9
Bulharsko	2007	1,1	1,6	-4,2	-3,2	-2,0	-0,5	-1,2
Česká republika	2004	-0,7	-2,1	-5,5	-4,4	-2,9	-4,0	-1,3
Dánsko	1973	5,0	3,2	-2,8	-2,7	-2,1	-3,9	-0,7
Německo	1958	0,3	0,0	-3,0	-4,1	-0,9	0,1	0,1
Estonsko	2004	:	:	:	0,2	1,0	-0,3	-0,5
Irsko	1973	0,2	-7,0	13,9	32,4	12,6	-8,0	-5,7
Řecko	1981	-6,7	-9,9	15,2	11,1	10,1	-8,6	12,2
Španělsko	1986	2,0	-4,4	11,0	-9,4	-9,4	10,3	-6,8
Francie	1958	-2,5	-3,2	-7,2	-6,8	-5,1	-4,9	-4,1
Chorvatsko	2013	-2,5	-2,7	-5,9	-6,0	-7,7	-5,6	-5,2
Itálie	1958	-1,5	-2,7	-5,3	-4,2	-3,5	-3,0	-2,8
Kypr	2004	3,2	0,9	-5,6	-4,8	-5,8	-5,8	-4,9
Lotyšsko	2004	-0,6	-4,0	-8,9	-8,2	-3,4	-0,8	-0,9
Litva	2004	-1,0	-3,3	-9,3	-6,9	-9,0	-3,2	-2,6
Lucembursko	1958	4,2	3,3	-0,5	-0,6	0,3	0,1	0,6
Maďarsko	2004	-5,1	-3,7	-4,6	-4,5	-5,5	-2,3	-2,4
Malta	2004	-2,3	-4,2	-3,3	-3,3	-2,6	-3,7	-2,7
Nizozemsko	1958	0,2	0,2	-5,5	-5,0	-4,3	-4,0	-2,3
Rakousko	1995	-1,3	-1,5	-5,3	-4,5	-2,6	-2,3	-1,5
Polsko	2004	-1,9	-3,6	-7,3	-7,6	-4,9	-3,7	-4,0
Portugalsko	1986	-3,0	-3,8	-9,8	11,2	-7,4	-5,5	-4,9
Rumunsko	2007	-2,9	-5,6	-8,9	-6,6	-5,5	-3,0	-2,2
Slovensko	2004	-0,1	-1,8	-6,1	-5,7	-6,2	-3,7	14,6
Slovensko	2004	-1,9	-2,4	-7,9	-7,5	-4,1	-4,2	-2,6
Finsko	1995	5,1	4,2	-2,5	-2,6	-1,0	-2,1	-2,4
Švédsko	1995	3,3	2,0	-0,7	0,0	-0,1	-0,9	-1,3
Spojené království	1973	-3,0	-5,1	10,8	-9,6	-7,6	-8,3	-5,8

Zdroj: Vlastní zpracování podle Eurostatu

V Belgii snaha o snížení podílu deficitu SR vyústila v program stability, který v roce 2011 ukládal snížení deficitu na 3,6 %, což se ovšem nepodařilo a podíl byl téměř stejný jako v roce 2010, tedy necelé 4 %. Ovšem v roce 2013 se dařilo dosáhnout deficitu 2,9 %, který již splňuje maastrichtská kritéria. V Rumunsku se dařilo od roku 2002 do roku 2007 držet podíl deficitu pod úrovní 3 %, ale po nástupu světové ekonomické krize začal podíl deficitu na HDP strmě stoupat, největší hodnoty nabyt v roce 2009, což bylo 8,9 %. Země tedy v roce 2009 zažádala EU o ekonomickou pomoc, které se jí dostalo z největší části od Mezinárodního měnového fondu. Finanční pomoc je poskytována ve formě půjček, které jsou podmíněny plněním různých kritérií, které mají za cíl stabilitu SR. Slovinsko bylo také těžce zasaženo celosvětovou ekonomickou krizí, podíl deficitu vzrostl z 1,8 % v roce 2008 na 6,1 % v roce 2009, to představuje nárůst o 238,89 %. Situaci ve Slovinsku měl zlepšit dodatkový rozpočet, který vláda přijala v roce 2012, jehož cílem bylo snižování výdajů a postupné snižování deficitu SR.

Naopak zeměmi, kde splňují hranici 3 % nebo dokonce vykazují přebytek, jsou Německo, Estonsko, Lucembursko, Finsko, Švédsko a částečně Rakousko. Vláda Německa přijala několik opatření na zmírnění dopadů ekonomické krize, v roce 2008 přijala konjunkturální balíček č. 1 a v roce 2009 konjunkturální balíček č. 2. Jeden z cílů balíčku č. 2, který nese název „Odhodlaně v krizi, silní v příštím rozvoji. Pakt pro zaměstnanost a stabilitu v Německu k zajištění pracovních míst, posílení faktorů růstu a modernizaci země.“, je cílené posilování ekonomiky a opatření dlouhodobé finanční politiky. SR počítal s velkými investičními výdaji, které zapříčinily nárůst podílu deficitu v roce 2009 na 3 % a v roce 2010 dokonce na 4,1 %. Estonsko se chystalo v roce 2011 vstoupit do Evropské měnové unie, a proto byl rozpočet v roce 2010 nastaven, tak aby podíl deficitu nepřesáhl 3 %, to se podařilo a země v roce 2010 dosáhla dokonce přebytku SR, a to 0,2 % HDP. V Rakousku se podíl deficitu zvýšil z 1,5 % v roce 2008 na 5,3 % v roce 2009, což představuje nárůst o 253,33 %, v roce 2010 je možné vidět pokles na 4,5 % a od roku 2011 Rakousko opět hospodaří s podílem deficitu nižším než 3 % HDP.

Podíl státního dluhu na HDP ve sledovaném období je uveden v tabulce 6, obecně lze konstatovat, že podíl dluhu ve většině zemí stále roste. V Estonsku se podíl držel pod hodnotou 10 % až do roku 2012, v roce 2013 už nabyt hodnoty 10,1 %, od roku 2010, dřívější data nejsou známa, tedy vrostl o 55,39 %. Podíl nižší než 10 % mělo ještě

Lotyšsko a Lucembursko v roce 2007. Podíl dluhu Lotyšska od té doby až do roku 2013 vzrostl na 38,2 %, což představuje navýšení dokonce o 354,76 %.

Tabulka 6 - Podíl státního dluhu zemí EU na HDP v % v letech 2007 - 2013

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Belgie	86,9	92,2	99,3	99,6	102,1	104	104,5
Bulharsko	16,6	13,3	14,2	15,9	15,7	18	18,3
Česká republika	27,8	28,7	34,1	38,2	41	45,5	45,7
Dánsko	27,3	33,4	40,4	42,9	46,4	45,6	45
Německo	63,5	64,9	72,4	80,3	77,6	79	76,9
Estonsko	:	:	:	6,5	6	9,7	10,1
Irsko	24	42,6	62,2	87,4	111,1	121,7	123,3
Řecko	103,1	109,3	126,8	146	171,3	156,9	174,9
Španělsko	35,5	39,4	52,7	60,1	69,2	84,4	92,1
Francie	64,2	67,8	78,8	81,5	85	89,2	92,2
Chorvatsko	34,4	36	44,5	52,8	59,9	64,4	75,7
Itálie	99,7	102,3	112,5	115,3	116,4	122,2	127,9
Kypr	53,7	44,7	53,5	56,5	66	79,5	102,2
Lotyšsko	8,4	18,6	36,4	46,8	42,7	40,9	38,2
Litva	16,7	15,4	29	36,3	37,3	39,9	39
Lucembursko	7,2	14,4	15,5	19,6	18,5	21,4	23,6
Maďarsko	65,9	71,9	78,2	80,9	81	78,5	77,3
Malta	62,4	62,7	67,8	67,6	69,8	67,9	69,8
Nizozemsko	42,7	54,8	56,5	59	61,3	66,5	68,6
Rakousko	64,8	68,5	79,7	82,4	82,1	81,7	81,2
Polsko	44,2	46,6	49,8	53,6	54,8	54,4	55,7
Portugalsko	68,4	71,7	83,6	96,2	111,1	124,8	128
Rumunsko	12,7	13,2	23,2	29,9	34,2	37,3	37,9
Slovinsko	22,7	21,6	34,5	37,9	46,2	53,4	70,4
Slovensko	29,8	28,2	36	41,1	43,5	52,1	54,6
Finsko	34	32,7	41,7	47,1	48,5	53	56
Švédsko	38,2	36,8	40,3	36,7	36,1	36,4	38,6
Spojené království	43,6	51,6	65,9	76,4	81,9	85,8	87,2

Zdroj: Eurostat

V roce 2008 požádalo Estonsko o mezinárodní finanční pomoc, ovšem dohoda o finanční pomoci obsahuje podmínky fiskální konsolidace, jako například snížení výdajů SR. Co se týká Lucemburska, zde vrostl podíl ze 7,2 % na 23,6 %, tedy o 227,78 %, což znamená, že podíl dluhu vrostl několikanásobně v sedmiletém období, i když se v předchozím dvanáctiletém období téměř nezměnil. Oproti jiným zemím dobrých výsledků dosahuje i Bulharsko, kde se dlouhodobě daří držet podíl státního dluhu pod 20 %.

V České republice podíl státního dluhu na HDP stále rostl z 27,8 % na 45,7 %, to představuje zvýšení o 63,39 %. Podobně jako Česká republika je na tom i Dánsko.

V tomto období se k Itálii, jejíž podíl státního dluhu na HDP dlouhodobě přesahoval 100 %, přiřadili i Irsko, Řecko, Portugalsko a po 7 letech opět Belgie. V Irsku vrostl podíl z 24 % dokonce na 123,3 %, což představuje nárůst o 413,75 %, dopad krize zde byl jeden z nejhorších v EU. Koncem roku 2010 požádala vláda o poskytnutí finanční pomoci EU a Mezinárodní měnový fond, tuto pomoc chtěla využít na zlepšení fiskální situace v zemi a stabilizace bankovního sektoru. Podmínkou této pomoci byla radikální úsporná opatření, v roce 2013 Irsko vystoupilo z programu finanční pomoci. V Řecku světová ekonomická krize způsobila velké škody, podíl dluhu Řecka vzrostl ze 103,1 % na 174,9 %, nárůst je tedy o 69,64 %. V důsledku obav z bankrotu státní poklady v roce 2010 EU a Mezinárodní měnový fond poskytli Řecku první záchranný úvěr. Úvěr měl být Řecku postupně vyplácen v letech 2010 – 2012, vláda přistoupila k řadě opatření, ale původní předpoklad zlepšení situace do roku 2012 se ukázal jako neproveditelný. V roce 2011 poskytla EU Řecku druhý záchranný úvěr, vzhledem k čerpání těchto úvěrů vzrostl podíl dluhu SR na HDP v roce 2013 na 174,9 %. V Belgii světová ekonomická krize přerostla v bankovní krizi, která se začala projevovat od konce září 2008, belgická vláda musela přijmout opatření na záchranu některých bank v zemi.

5 Zhodnocení výsledků

Vývoj deficitu ČR ovlivnilo ve sledovaném období několik důležitých událostí. První prudký nárůst schodku způsobila opatření k řešení škod způsobených povodněmi v roce 2003. Dále snižování deficitu způsobil vstup ČR do EU v roce 2004 a její snaha dodržet maastrichtská kritéria, tedy konkrétně výše deficitu nižší než 3 % HDP. Tuto pozitivní skutečnost přerušila v letech 2009 až 2012 světová ekonomická krize, která zapříčinila opětovný růst deficitu, s tímto problémem se ČR, ale také vyrovnala a v roce 2013 podíl deficitu na HDP klesnul opět pod 3 %. Největší nárůst schodků SR byl tedy zaznamenán v letech 2003 a 2010. Podíl státního dluhu ČR na HDP sice nepřekračuje 60 %, hranici stanovenou v maastrichtských kritériích, ale tento podíl neustále roste, dokonce se zvýšil v šestiletém období o téměř stejnou hodnotu jako za 15 let.

Na vývoj fiskální nerovnováhy v zemích EU mělo vliv také několik faktorů. Jeden z faktorů byl rozpad SSSR, který v 90. letech znamenal spoustu změn, nejen hospodářských, hlavně pro země střední a východní Evropy. Země musely přejít z centrálně plánované ekonomiky na tržní a to ve většině případů znamenalo ekonomickou recesi, v několika případech dokonce krizi, jako například v Bulharsku.

Dále pro jednotlivé země nastaly změny při vstupu do EU, největší počet zemí najednou přistoupilo v roce 2004. U většiny zemí vstupujících do EU bylo možné vidět snižování podílu deficitu na HDP, tedy snaha dostat maastrichtským kritériím.

Ale po nástupu světové ekonomické krize, podíl deficitu na HDP většiny zemí vzrostl, u některých tento nárůst nebyl nijak markantní, ale většina zemí se potýkala s velkým deficitem. Některé země nezvládly situaci bez mezinárodní finanční pomoci, jsou jimi například Irsko, Řecko, Rumunsko, atd. Každá země řešila tuto situaci jiným způsobem, například Německo šlo cestou přechodného zvýšení státního zadlužení, aby s krizí bojovalo. Naopak jiné země řešily krizi spíše restriktivními opatřeními, jako je snižování státních výdajů, toto řešení zvolilo například Maďarsko.

Při sledování vývoje deficitů SR u jednotlivých zemí vyvstává otázka, jak tyto deficity vznikly. V mnoha případech se dá hovořit o cyklických deficitech. Jako například v České republice v roce 2003, kdy země řešila škody způsobené povodněmi. Kvůli řešení důsledků povodní vzrostly státní výdaje nejen v roce 2003, ale i v několika následujících letech. Za cyklické lze označit i deficity způsobené světovou ekonomickou krizí,

která zasáhla EU v roce 2008 a její důsledky země řešily i v následujících letech. V tomto období rostly výdaje zemí, například i v důsledku mezinárodních půjček a naopak klesaly příjmy SR, což bylo zapříčiněno ekonomickou stagnací.

Naopak za strukturální lze považovat například deficit Slovenska v 90. letech, kdy vláda prováděla hlavně expanzivní fiskální politiku, což sice mělo za následek ekonomický růst, ale za cenu zvyšování deficitu.

6 Závěr

Bakalářská práce se zabývala tématem fiskální nerovnováhy v ČR a EU v letech 1993 – 2013. K naplnění cíle bylo nutné popsat vývoj deficitu státního rozpočtu a státního zadlužení nejprve v ČR a následně v zemích EU. V 90. letech některé země procházely ekonomickou transformací v důsledku rozpadu Sovětského svazu, tato transformace z centrálně plánované ekonomiky na ekonomiku tržní způsobila v řadě zemí ekonomickou recesi, ba dokonce krizi. Dalším problémem byla ztráta odbytiště z hlediska exportu. Všechny země se ovšem s touto situací dříve či později vyrovnaly.

V roce 2004 vstoupilo 10 zemí do EU, což sebou neslo také spoustu změn, samozřejmě i v oblasti veřejných financí. Pro většinu zemí znamenal vstup do EU zlepšení, alespoň co se týká podílu deficitu státního rozpočtu na HDP a také jejich mezinárodního postavení.

S příchodem světové ekonomické krize v roce 2008 lze ovšem ve většině zemí sledovat zhoršení situace ve vývoji podílu deficitu státního rozpočtu i ve vývoji státního dluhu. Toto zhoršení bylo v různých zemích více či méně znatelné. Každá země se s krizí vyrovnávala jiným způsobem, ať už spíše expanzivní nebo spíše restriktivní fiskální politikou. Většina zemí se ale s ekonomickou krizí již vyrovnala nebo jsou na dobré cestě k jejímu zvládnutí.

7 Seznam použitých zdrojů

WAWROSZ, Petr; HEISLLER, Herbert; HELÍSEK, Mojmír; MACH, Petr. Makroekonomie základní kurz. 1. vydání. Praha: Vysoká škola finanční a správní, o.p.s., 2012. 376 s. Edice EUPRESS. ISBN 978-80-7408-059-3.

SAMUELSON, Paul; NORDHAUS, William. Ekonomie. 2. vydání. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1995. 1011 s. ISBN 80-205-0494-X.

SOJKA, Milan; KONEČNÝ, Bronislav. Malá encyklopedie moderní ekonomie. 4. vydání. Praha: Nakladatelství Libri, 2001. 271 s. ISBN 80-7277-032-2.

BRČÁK, Josef; SEKERKA, Bohuslav. Makroekonomie. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 292 s. ISBN 978-80-7380-245-5.

DVOŘÁK, Pavel. Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. 331 s. ISBN 978-80-7400-075-1.

Návrh státního závěrečného účtu za rok 1993. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR [online]. 1994 [cit. 7. 3. 2015]. Dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1993ps/tisky/t0936_01.htm

Návrh státního závěrečného účtu za rok 1994. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR [online]. 1995 [cit. 7. 3. 2015]. Dostupné z: http://www.psp.cz/eknih/1993ps/tisky/t1692_01.htm

Návrh státního závěrečného účtu za rok 1995. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR [online]. 1996 [cit. 7. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/1996ps/tisky/t001100a.htm>

Návrh státního závěrečného účtu za rok 1996. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR [online]. 1997 [cit. 7. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/1996ps/tisky/t018500a.htm>

Návrh státního závěrečného účtu za rok 2002. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR [online]. 2003 [cit. 7. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/tisky.sqw?O=4&T=315>

Návrh státního závěrečného účtu za rok 2012. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR [online]. 2013 [cit. 7. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=1010&CT1=0>

Státní závěrečný účet za rok 2003. *Ministerstvo financí ČR* [online]. 2004 [cit. 7. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/monitoring/plneni-statniho-rozpoctu/2003/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2003-1970>

Státní závěrečný účet za rok 2004. *Ministerstvo financí ČR* [online]. 2006 [cit. 7. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/monitoring/plneni-statniho-rozpoctu/2004/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2004-1972>

Státní závěrečný účet za rok 2005. *Ministerstvo financí ČR* [online]. 2006 [cit. 7. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/monitoring/plneni-statniho-rozpoctu/2005/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2005-1979>

Státní závěrečný účet za rok 2006. *Ministerstvo financí ČR* [online]. 2007 [cit. 7. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/monitoring/plneni-statniho-rozpoctu/2006/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2006-1986>

Státní závěrečný účet za rok 2007. *Ministerstvo financí ČR* [online]. 2009 [cit. 7. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/monitoring/plneni-statniho-rozpoctu/2007/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2007-2015>

Státní závěrečný účet za rok 2008. *Ministerstvo financí ČR* [online]. 2009 [cit. 7. 3. 2015].
Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/monitoring/plneni-statniho-rozpocetu/2008/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2008-2030>

Státní závěrečný účet za rok 2009. *Ministerstvo financí ČR* [online]. 2010 [cit. 7. 3. 2015].
Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/monitoring/plneni-statniho-rozpocetu/2009/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2009-2046>

Státní závěrečný účet za rok 2010. *Ministerstvo financí ČR* [online]. 2011 [cit. 7. 3. 2015].
Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/monitoring/plneni-statniho-rozpocetu/2010/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2010-2059>

Státní závěrečný účet za rok 2011. *Ministerstvo financí ČR* [online]. 2012 [cit. 7. 3. 2015].
Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/monitoring/plneni-statniho-rozpocetu/2011/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2011-2068>

Zákon o státním rozpočtu na rok 1993. *Zákony pro lidi.cz* [online]. 1992 [cit. 7. 3. 2015].
Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-10#cast1>

Zákon o státním rozpočtu na rok 1994. *Zákony pro lidi.cz* [online]. 1993 [cit. 7. 3. 2015].
Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-331>

Zákon o státním rozpočtu na rok 1995. *Zákony pro lidi.cz* [online]. 1994 [cit. 7. 3. 2015].
Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1994-268>

Zákon o státním rozpočtu na rok 1996. *Zákony pro lidi.cz* [online]. 1995 [cit. 7. 3. 2015].
Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-305>

Zákon o státním rozpočtu na rok 1997. *Zákony pro lidi.cz* [online]. 1996 [cit. 7. 3. 2015].
Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1996-315>

Zákon o státním rozpočtu na rok 1998. *Zákony pro lidi.cz* [online]. 1997 [cit. 7. 3. 2015].
Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1997-348>

Zákon o státním rozpočtu na rok 1998. *Zákony pro lidi.cz* [online]. 1997 [cit. 7. 3. 2015].
Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1997-348>

Zákon o státním rozpočtu na rok 1999. *Zákony pro lidi.cz* [online]. 1998 [cit. 7. 3. 2015].
Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-22>

Zákon o státním rozpočtu na rok 2000. *Zákony pro lidi.cz* [online]. 1999 [cit. 7. 3. 2015].
Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-58>

Zákon o státním rozpočtu na rok 2001. *Zákony pro lidi.cz* [online]. 2000 [cit. 7. 3. 2015].
Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-491>

Zákon o státním rozpočtu na rok 2002. *Zákony pro lidi.cz* [online]. 2001 [cit. 7. 3. 2015].
Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-490>

Zákon o státním rozpočtu na rok 2003. *Zákony pro lidi.cz* [online]. 2002 [cit. 7. 3. 2015].
Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-579>

Zákon o státním rozpočtu na rok 2004. *Zákony pro lidi.cz* [online]. 2003 [cit. 7. 3. 2015].
Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-457>

Zákon o státním rozpočtu na rok 2005. *Zákony pro lidi.cz* [online]. 2004 [cit. 7. 3. 2015].
Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-675>

Zákon o státním rozpočtu na rok 2006. *Zákony pro lidi.cz* [online]. 2005 [cit. 7. 3. 2015].
Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-543>

Zákon o státním rozpočtu na rok 2007. *Zákony pro lidi.cz* [online]. 2006 [cit. 7. 3. 2015].
Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-622>

Zákon o státním rozpočtu na rok 2008. *Zákony pro lidi.cz* [online]. 2007 [cit. 7. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2007-360>

Zákon o státním rozpočtu na rok 2009. *Zákony pro lidi.cz* [online]. 2008 [cit. 7. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2008-475>

Zákon o státním rozpočtu na rok 2010. *Zákony pro lidi.cz* [online]. 2009 [cit. 7. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-487>

Zákon o státním rozpočtu na rok 2011. *Zákony pro lidi.cz* [online]. 2010 [cit. 7. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2010-433>

Zákon o státním rozpočtu na rok 2013. *Zákony pro lidi.cz* [online]. 2012 [cit. 7. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-504>

Eurostat: *Your key to European statistics* [online]. Eurostat [cit. 4. 3. 2015]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/graph.do?tab=graph&plugin=1&language=en&pcode=tsd410&toolbox=type>

Eurostat: *Your key to European statistics* [online]. Eurostat [cit. 4. 3. 2015]. Dostupné z: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=gov_10dd_edpt1&lang=en

ČSÚ: *Český statistický úřad* [online]. ČSÚ [cit. 5. 3. 2015]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/publ/1109-04-v_roce_2003

Mzv.cz: *Ministerstvo zahraničních věcí ČR* [online]. Mzv.cz [cit. 5. 3. 2015]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/index.html

PALÁN, Josef. Vývoj státního dluhu, dluhu veřejných rozpočtů, státního rozpočtu ČR a HDP v letech 1993 – 2008. *Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR* [online]. Květen 2009, [cit. 7. 3. 2015]. Dostupné z: www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=58149

Europa.eu: *Evropská unie* [online]. Europa.eu [cit. 1. 3. 2015]. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/countries/index_cs.htm

Businessinfo.cz: *Oficiální portal pro podnikání a export* [online]. Businessinfo.cz: © 1997-2015 [cit. 1. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/techniky-a-metody-financni-analyzy-3384.html>

8 Přílohy

Příloha 1 - Příjmy a výdaje SR v letech 1993 - 2013

	příjmy	výdaje	deficit
1993	342,2	342,2	0
1994	381,8	381,8	0
1995	411,746	411,746	0
1996	497,641	497,641	0
1997	549,1	549,1	0
1998	536,635	536,635	0
1999	574,112	605,127	-31,015
2000	592,156	627,336	-35,18
2001	636,1974	685,1773	-48,9799
2002	693,399679	739,622657	-46,222978
2003	686,062391	807,962391	-121,9
2004	754,080652	869,050652	-114,97
2005	824,830643	908,415643	-83,585
2006	889,391799	973,101765	-83,709966
2007	949,47742	1040,77742	-91,3
2008	1036,51054	1107,31054	-70,8
2009	1114,001697	1166,181282	-52,179585
2010	1022,21935	1184,91935	-162,7
2011	1055,700908	1190,700908	-135
2012	1084,700778	1189,700778	-105
2013	1076,367603	1176,367603	-100

Zdroj: Vlastní zpracování podle MFČR

Příloha 2 - Horizontální analýza deficitů SR v letech 1993 - 2013

	deficit	absolutní ukazatel	relativní ukazatel
1993	0		
1994	0	0	
1995	0	0	
1996	0	0	
1997	0	0	
1998	0	0	
1999	-31,015	-31,015	
2000	-35,18	-4,165	13,42898597
2001	-48,9799	-13,7999	39,22654918
2002	-46,222978	2,756922	-5,628680336
2003	-121,9	-75,677022	163,7216494
2004	-114,97	6,93	-5,684987695
2005	-83,585	31,385	-27,29842568
2006	-83,709966	-0,124966	0,149507687
2007	-91,3	-7,590034	9,067061382
2008	-70,8	20,5	-22,45345016
2009	-52,179585	18,620415	-26,30002119
2010	-162,7	-110,520415	211,8077693
2011	-135	27,7	-17,02519975
2012	-105	30	-22,22222222
2013	-100	5	-4,761904762

Zdroj: Vlastní zpracování podle MFČR

Příloha 3 - Horizontální analýza příjmů SR v letech 1993 - 2013

	příjmy	absolutní ukazatel	relativní ukazatel
1993	342,2		
1994	381,8	39,6	11,57218001
1995	411,746	29,946	7,843373494
1996	497,641	85,895	20,86116198
1997	549,1	51,459	10,34058689
1998	536,635	-12,465	-2,27007831
1999	574,112	37,477	6,983704007
2000	592,156	18,044	3,14294075
2001	636,1974	44,0414	7,437465803
2002	693,399679	57,202279	8,991278336
2003	686,062391	-7,337288	-1,058161436
2004	754,080652	68,018261	9,914296701
2005	824,830643	70,749991	9,38228435
2006	889,391799	64,561156	7,827201444
2007	949,47742	60,085621	6,755810102
2008	1036,51054	87,03312	9,166423357
2009	1114,001697	77,491157	7,476157165
2010	1022,21935	-91,782347	-8,238977306
2011	1055,700908	33,481558	3,275379007
2012	1084,700778	28,99987	2,74697784
2013	1076,367603	-8,333175	-0,76824643

Zdroj: Vlastní zpracování podle MFČR

Příloha 4 - Horizontální analýza výdajů SR v letech 1993 - 2013

	výdaje	absolutní ukazatel	relativní ukazatel
1993	342,2		
1994	381,8	39,6	11,57218001
1995	411,746	29,946	7,843373494
1996	497,641	85,895	20,86116198
1997	549,1	51,459	10,34058689
1998	536,635	-12,465	-2,27007831
1999	605,127	68,492	12,76323758
2000	627,336	22,209	3,670138665
2001	685,1773	57,8413	9,220146779
2002	739,622657	54,445357	7,946170575
2003	807,962391	68,339734	9,239810781
2004	869,050652	61,088261	7,560780264
2005	908,415643	39,364991	4,529654389
2006	973,101765	64,686122	7,120762671
2007	1040,77742	67,675655	6,954632849
2008	1107,31054	66,53312	6,392636766
2009	1166,181282	58,870742	5,316552121
2010	1184,91935	18,738068	1,606788609
2011	1190,700908	5,781558	0,487928398
2012	1189,700778	-1,00013	-0,083995065
2013	1176,367603	-13,333175	-1,120716675

Zdroj: Vlastní zpracování podle MFČR

Příloha 5 - Vývoj státního dluhu a horizontální analýza v letech 1993 – 2013

	státní dluh	absolutní ukazatel	relativní ukazatel	Státní dluh/HDP v %
1993	158,8			13,3
1994	157,3	-1,5	-0,944584383	11,5
1995	154,4	-2,9	-1,843610935	9,8
1996	155,2	0,8	0,518134715	8,6
1997	173,1	17,9	11,53350515	8,9
1998	194,7	21,6	12,47833622	9,1
1999	228,4	33,7	17,30868002	10,2
2000	289,3	60,9	26,66374781	12,2
2001	345,0	55,7	19,2533702	13,5
2002	395,9	50,9	14,75362319	14,8
2003	493,2	97,3	24,57691336	17,6
2004	592,9	99,7	20,21492295	19,4
2005	691,2	98,3	16,57952437	21,2
2006	802,5	111,3	16,10243056	22,9
2007	892,3	89,8	11,19003115	23,3
2008	999,8	107,5	12,04863835	24,9
2009	1 178,2	178,4	17,84639081	30,0
2010	1 344,1	165,8	14,07353341	34,0
2011	1 499,4	155,3	11,55557612	37,3
2012	1 667,6	168,3	11,22194264	41,2
2013	1 683,3	15,7	0,941779924	41,19508262

Zdroj: Vlastní zpracování podle ČSÚ